

②

Ante
||

73
AVGVSTINI LEYSERI
IN REGIS POLONIARVM ET PRINCIPIS ELECTORIS
SAXONIS AVLA CONSILIARII, IN ACADEMIA UITEBER-
GENSI ORDINARII, CONSISTORII ECCLESIASTICI DI-
RECTORIS, IN TRIBVNALI ET SCABI-
NATV PRIMI ADSESSORIS

DE

UARIATIONIBVS

ET

RETRACTATIONIBVS
IVRECONSULTORVM

LIBER SINGVLARIS

AB AVCTORE INSIGNITER AVCTVS

RECENSVIT OPVS DENVO EDIDIT ET
PRAEFATVS EST

GOTTLOB AVGVSTVS IENICHEN.

LIPSI AE,
APVD FRIDERICVM MATTHIAM FRISIVM,
C19 13 CCXXXVII.

13.

AVGVSTINI LEYSERI
IN REGIS POLONARVM ET BRUNNENSIS ELECTORIS
SAXONIS AULA CONSILIARIS IN ACADEMIA CITEBER-
GENSI ORDINARIJ CONSTITVTORII ECCLESIASTICI DI-
RECTORIS IN TRIBVNALI ET SCAB-
NATI EXIMI ADDESSORIS

VARIA TIONIBVS
ET

RETTRACTATIONIBVS
IVRECONSULTORVM

LIBER SINGVLARIS
AB AVTORE INSIGNITER AVCTVS
RECESSIT OPVS DENIQ. EDITVS ET
TRACTATVS EST

GOTTLIB AVGVSTVS LENICHER.

LEIPZIG
APUD FRIDERICVM MATTHIAM FRISIVM
CIS I. D. DEKXVII.

U I R O
PERILLVSTRI ATQVE EXCEL-
LENTISSIMO
FRIDERICO LVDOVICO
DE HVNEFELDT,

SERENISSIMO S. R. I. PRINCIPI SCHUUARZVBERGICO-
SONDERSHVSANO A CONSILIIIS SANCTIORIBVS ET
SACRI PALATHII PRINCIPALIS QVAESTORI.
CETERA

COMMVNI LITERARVM LITERATORVM.
QUE MAECENATI OMNI SAECVLORVM COM-
MEMORATIONE DIGNISSIMO

S. P. D.

GOTTLOB AVGVSTVS IENICHEN.

U I R O
PERILLIENSTRI ATQUE EXCEL
LENTISSIMO
FRIDERICO LADONICO
DE HANNEFELDT.

SERENISSIMO S. R. I. PRINCIPIS SCHWARZBURGICO
SONDERSHAIMO A CONSILIIIS SANCTIORIBUS ET
SACRI PALATII PRINCIPALIS QUÆSTORI
CETERRA

COMMUNI LITTERARUM LITERATORVM
QUE MAECENATI OMNI SACCVLORVM COM
MEMORATIONE DIGNISSIMO

S. P. D.

GOTTLOB AVGVSTVS IENICHEN

Qui uel alieni uel sui ingenii monumenta
 magnis atque eximiis uiris consecrant,
 persepe illiberalem, sordidum atque
 seruillem animum suum publice decla-
 rant. Ego, qui peruersas illas leuissimorum ho-
 minum artes in præstantissimorum uirorum amici-
 tiam sese insinuandi suauiter ridere soleo, nihil
 quicquam, quod illi facere solent, faciam. Ne-
 que, enim, patrocinium *TVM*, quod ultro
 mihi obtulisti, expeto, neque honores flagito, ne-
 que munera posco, neque nomini *TVO*, quod
 iam dudum immortale est, hac mea epistola ce-
 lebritatem conciliare uolo. Sola uirtute,
 quam in *TE* ueneror, inflammatuſ sum,
DOMINE, **TIBI** inscribere magni
LEYSERI, quod denuo edidi, opusculum.
 Neque incam in *TE* publice adloquendo au-
 daciam damnabis, si causas accipies, quæ me,
 ut

D E D I C A T I O.

ut nomen *TVVM* huic libro præponerem, permouerunt. Scripsisti ante annum & quod excurrit, uir natalibus clarus, moribus probus, doctrina excellens, in summis honoribus constitutus ad me hominem ne oculis quidem *TVIS* familiarem atque mediocriter doctum literas humanitatis, officii & beneuolentiæ plenissimas, & ut urgerem salutare illud Bibliothecam *LIPENIANAM* edendi institutum, pro admirabili *TKA* prudentia, me grauiter hortatus es. Venisti postea *Lipsum*, significasti mihi, raro portentosoque procerum nostri sæculi exemplo, aduentum *TVVM*, *TE*que aduersa ualetudine impediri, quo minus ad me ipse accederes, committere addidisti. Atque quum exoptatissimam hanc occasionem a fortuna mihi oblatam cupide arriperem, atque *TE* deuote atque submisse salutarem, dicere uix possum, aut condignis exprimere uerbis, quam mirifica humanitate me exceperis, quam benigne me ad suauissimos sermones *TVOS* admiseris, quam docte, ornate solideque de libris nuper euulgatis disserueris, ut hoc unum per omnem uitam egisse uidereris, & quam proluxa denique amoris tenerrimi testificatione me abeuntem es prosequutus. Neque deposuisti ab eo tempore generosam atque pernobilem

D E D I C A T I O.

bilem mihi impense fauendi cogitationem; Sed literis sub finem præteriti anni ad me humanissime & honorificentissime scriptis & Kalendas Ianuarias faustas atque auspicas mihi precatu es, & complura propense ac singularis TVAE in me uoluntatis testimonia dedisti. Quæ omnia nisi adeo magna atque illustria existimarem, ut a me nunquam satis laudari queant, nec ego homo essem omnium, quotquot sunt, mortalium ingratiſſimus. Patere ergo, DOMINE, ut hoc grati piique animi erga TE mei monumentum apud posteros extet, TIBI que de me certissime persuade, me in id strenue elaboraturum esse, ut in TE amando, obseruando, uenerando diligentissimum quemque uincam. Laudent alii incredibilem TVAM erga PRINCIPEM TVVM fidem; celebrent illam insignem res arduas, graues atque difficiles celerrime expeditissimeque conficiendi peritiam; selectissimo eologio ornent incorruptam animi TVI sanctitatem, qua, C. AQUILII GALLI more, ciuibus TVIS quotidie ius dicis; non reticeant ceteras TVAS eximias atque illustres uirtutes; ego uirtutum TVARVM principem TVVM commemorabilem & præclarum erga literas, literatos & me singillatim amorem seris
 poste-

D E D I C A T I O.

posteris tradam. Interest, enim, reipublicæ literaricæ, ut posterî non ignorent *HVNEFELDTIVM*, quem nostræ ætas prisce ævi *Mæcenatibus* iure meritoque adiungat. *DEO* religiose supplico, ut *TE*, *DOMINE*, perfectissima, quæ in hominem cadere potest, felicitate cumulatissimum reddat, omne, quicquid molestiarum, ærumnarum atque morborum est, longissime abs *TE* auerruncet, & suo Numine clementissime efficiat, ut ex *Filia* castissimis sanctissimisque moribus prædita, unico inclutæ *Gentis TVÆ* fulcimento, quam hæud ita pridem *Generosissimo POSERNIO*, *INGENTI NOBILITATIS SAXONICÆ ET AVLÆ LEVCOPEFRANÆ ORNAMENTO* fortunatissimis nuptiis collocasti, nepotes pronepotesque uideas, qui exactissimam *TVAM* imaginem, aureosque mores *TVOS* referant. Vale *O SÆCLI DECVS INDELEBILE NOSTRI*. *Scrib.*
Lips. Prid. Kal. Febr. A. R. S.

C I D I O C C X X X V I I .

LECTO.

LECTORI

S. P. D.

GOTTLob AVGVSTVS IENICHEN.

ITa comparata sunt omnia LEYSERIANI ingenii mo-
 nimenta, ut unicuique sese ultro commendent, inuisita-
 ta quadam legantur cupiditate, & cordatiorum atque
 intelligentiorum ICTorum laudes plausumque ferant. Re-
 gnat in illis nativa quædam scribendi facilitas, ordo concin-
 nus, ingenium acre, selectissimum rerum præstantissimarum
 adparatus, diffusa lectio, & insignis iudicii maturitas.
 Quid dicam de incredibili Cel. Auctoris erga ueritatem, qua
 nihil carius, nihil sanctius ipsi est, amore? de mirifica, qua
 in aliorum sententiis refellendis utitur, modestia? & de
 perpetua constantique ius suum unicuique tribuendi uo-
 luntate? Nihil ab ineunte, qua Scriptoris personam sibi
 sumsit ill. LEYSERVS, ætate typis exscribendum curauit,
 quod tritum, uulgare, proletarium sit, sed nihil protulit,
 nisi singulare, nouum, ab aliis prætermisum & ad usum
 quam maxime accommodatum. Adeo, ut LEYSERVS,
 ICTus uel ob solam animi probitatem atque integritatem
 omnibus, si qui futuri sunt, posteris memorandus, eximium
 illud elogium, quod GREGORIVS MAIANSVS, ICTus
 Hispanorum nostra ætate sine controversia eloquentissi-
 mus doctissimusque IOSEPHO BORRVLLIO, Prima-
 rio iuris ciuili in Academia *Salmanticensi* Antecessori, tri-
 buit, iure meritoque suo quodammodo sibi uindictet. Ex-
 primam itaque modestissimi ICTi uerissimas laudes non

LEYSERI
 laudes.

A

m eis

meis, sed elegantissimis MAIANSI mei uerbis. a) Ingenio uiros praestantes uidemus plurimos: qui ingenii uim iudicio temperent, admodum paucos: qui dotibus hisce studium ardens adiungant, unum aut alterum. Ex numero horum postremorum est AVGVSTINVS LEYSERVS, qui felici est praeditus ingenio, iudicio acerrimo, diligentia uero tanta, ut alium hominem literarum studio aequae deditum numquam uiderim. Fatebitur haec, quicumque legerit EIVS libros, quos quoties ego lego, mirum est quantum me capiat, atque delectet, doctrinae grauitas, copia & electio. His tantis Iurisconsulti partibus accedit cognitio ceterarum facultatum, quae sunt quasi administrae comitesque iurisprudentiae. Accedit perfecta Latinae linguae, (addo & Graecae, Hebraicae, Gallicae, Anglicae, Italicae linguae) intelligentia, qua intimas Iureconsultorum sententias facili negotio detegit, antiquitatis scientia, qua ueluti quodam lumine obscurissima quaeque illustrat, immortale Sophismatum odium, quo sine furo & fallacii caute & cordate philosophatur. Accedit denique, omnium, ut uno uerbo dicam, bonarum artium instructio, ut homo haberi debeat absolutissimus. Tot uero tamque excellentibus uirtutibus, probus DEVS immortalis! quam moderate utitur! ut in eo facile possimus animaduertere magnam illius praeclarae uirtutis copiam, quam tam parce hominibus natura concessit, prudentiam. Sed quemadmodum cuncta, quibus reipublicae literariae operam mirifice amplificauit ill. LEYSERVS, opera exquisitissima quauis laude digna sunt; sic imprimis aureum illud Meditationum ad Pandectas opus, cui fortunatum, & nostra expectatione celeriore finem omnes boni mecum precantur,

a) L. I. Epistolarum p. 4. quae uenusta, amena atque perdocta epistola Valentiae 1732. 4. prodierunt, & nunc nostra cura nostrisque sumptibus nitidissime recuduntur.

cantur, præclarissima *de assentionibus ICtorum* commentatio, & pulcherrimus *de uariationibus & retractionibus ICtorum* liber ipsi sempiternam gloriam pepererunt. Mirati sunt uiri sapientes, & a præiudicatis opinionibus liberi fortem, constantem atque generosum illum animum, quo intrepide atque confidenter ueritatem, inuidiosum apud plerosque nomen, dixit, & ardens illud & indefessum populares errores, qui diuinam iusti & æqui artem deturpauerant, profligandi studium. Neque desuerunt maleuoli atque nefarii homines, qui immanibus conuitiis prosciderunt optimum sanctissimumque ICtum, & ingenuam illam, ueram & laudabilem sentiendi libertatem, qua ueteres ICtos, quorum illustres & commemorabiles uirtutes alio loco copiose enarrauimus, imitatus circumspicte atque prudenter utitur, ipsi uicio probroque duxerunt. Quorum impertunas atque iniquas accusationes in ea, quam secundæ editioni *Meditationum de assentionibus ICtorum* c) præmisit, præfatione iustis ualidisque armis depulit, ut nunc rubore suffusi conticescant & pulchra quiete perfrui sinant uirum continuos studiorum labores quotidie magno cum reipublicæ fructu perferentem. Præcipue uarias, graues atque molestas turbas ipsi excitauit is, quem denuo in manus TVAS tradimus, AMANTISSIME LECTOR, *de uariationibus & retractionibus ICtorum* liber. Elaborauerat illum *Helmstadi* anno huius sæculi supra decimum tertio, eundemque typorum ope in lucem conspectum.

A 2

Opusculi
de uariationibus
& retractionibus ICtorum
que
rum fata.

b) In Præfatione, quam NIC. HIER. GVNDELINGII TREBATIO ab iniuriis ueterum atque recentiorum ICtorum liberato Lipsiæ 1736. 4. edito præmisimus. c) Prodiit hæc commentatio ex repetita præfatione *Helmstadii* 1736. 4.

que omnium protulerat, tum ut prælectionum suarum rationem redderet, tum, ut inconstantia maculam elueret, quod nunc CAROLINAS de criminibus sanctiones interpretari uellet, quum tamen historiam iuris uniuersi recitationibus suis se illustraturum promiserat. Uix plagulae madentes typographi officinam deseruerant, quum iurati gloria LEYSERIANAE hostes eum in illo opusculo perstrinxissent collegas suos omnes uanum atque inanem rumorem per uniuersam urbem spargerent, & singuli LEYSERI collegae singula loca, in quibus se notatos arbitrabantur, designarent. Qua criminatione nihil falsius, nihil unquam fuit impudentius. Præuiderat has maleuolorum uoculas ipse sagacissimi LEYSERVS ingenii, & §. 9. libri huius ea, quae reprehenderet, uicia, cum a ICTis Uitebergensibus, quorum ordini olim intersuerat, tum a ICTis Helmstadiensibus, quorum collegio eo tempore adsidebat, longissime abesse disertis uerbis, & iis quidem uerbis professus erat, quibus utrisque ICTis gratum pro beneficiis ab illis acceptis animum prolixè atque pie declarauit. Sed deseruit, si ipsum LEYSERVM audimus, d) quoque illa tempestas sine ullo ipsius detrimento. Permouerunt uero sine dubio hæc iniuriosa & scelerata obtreclatorum suorum facinora LEYSERVM, ut omnem denuo edendi hoc opusculum curam cogitationemque abiiceret, & facile euilescere ac perire sineret egregium alioquin & commendabilem librum. Sed quum ego animaduertèrem, placuisse supremæ caueæ ICTis ea, quae bene sapienterque in hoc libro monuit LEYSERVS, præterea uiderem, raro inueniri opuscu-

d) in Præfatione *Meditat. de assentionibus ICTorum* ed. Helmst. 1726. præmissa.

huc
 tunc
 ad
 Noua
 editionis
 causa.

opusculum salutaribus præceptionibus & exemplis refer-
tissimum, & sicubi inueniretur, immodico pretio uenire;
& fortuna nancisceret libri exemplum; nolui honestam,
quam ex lectione & relectione tam fructuosissima com-
mentationis ceperam, uoluptatem, morosorum atque au-
sterorum bibliophorum more, aliis inuidere, aut com-
mittere, ut diutius frustra & magnis cum sumptibus quæra-
tur tam eximius uiuidi LEYSERIANI ingenii scetus.
Adi ergo Ill. LEYSERVM per literas, eundemque obser-
uantissime rogavi, ut & eas, quas post priorem editionem
fecerat, obseruationes beneuole ad me mitteret, & ueniam
recudendi opusculum liberalissime concederet. Annuit
uir Musis nostris amicissimus petitioni meæ, & in literis
XV. Kal. Decembr. anni præteriti humanissime atque ho-
norificentissime ad me scriptis in hanc sententiam respon-
dit: *Lucubratiunculam meam de uariationibus & retractatio-
nibus Actorum, quam Helmstadii an. 1713. publice proposui, in ma-
nus tuas incidisse, dignamque tibi, que uerum in lucem protraba-
tur, uideri, mirifice lætor. Omnia arbitrio tuo permitto. Quod
igitur faustum, fortunatum, auspdatum atque salutare &
reipublicæ uniuersæ, cuius salus nobis unice curæ cordique
est, & illustri LEYSER O, & mihi denique ipsi esse iubeat
DEVS immortalis, denuo in lucem prodit absolutissima
hæc de uariationibus & retractationibus Actorum Differtatio
multis accessionibus ab Auctore locupletata, & nostra qua-
licumque diligentia quam emendatissime & nitidissime ex-
cusa. Qua in re mecum gratias habe bibliopolæ ingenio-
so atque industrio, FRIDERICO MATTHIAE FRISIO,
qui sumtus præbuit exscribendo huic opusculo, & qui stren-
ue elaborat, ut, quemadmodum de officina COMELIANA
prædicarunt uiri docti, nullum librum prelo tradat, quem*

comparasse sibi quemquam pœnitere queat. Poteram heic finem imponere prologo scribendo, nisi paucis adhuc de scriptoribus, qui de variationibus & retractationibus tum eruditorum generatim, tum singillatim Ictorum præceperunt, agere constituissem, & nisi aliquot exempla maxime singularia atque extantiora variationum atque retractationum ceteris, quæ iam commemoravit magnus LEYSERVS, adiungere consultum duxissem. Atque, ut de scriptoribus, qui eruditorum palinodiam peculiaribus libris tradiderunt, incipiam, primus in scenam prodeat 10. GEORGIUS NEVMANNVS, Theologus fama super æthera notus, qui Dissertationem historico-literariam de retractationibus patrum Vitebergæ 1685. publice propugnauit, & luculentum hoc haud uulgaris doctrinæ suæ specimen postea primitiis suis Dissertationum Academicarum, operi communi sapientiorum hominum plausu excepto, edit. Viteb. 1716. p. III. 172. inseruit. NEVMANNVM excipiat 10.

Scriptores, qui de retractationibus eruditorum generatim egerunt.
NEVMANNVS.

SCHMIDIVS.

Auctoris erga B. SCHMIDIVM pietas.

SCHMIDIVS, Theologus & Philosophus Lipsiensis immortalis memoria dignissimus, cuius singularem, qua me semper complexus est, beneuolentiam nulla umquam ætas conticescet, nulla apud me obliterabit obliuio. Uolo itaque hoc grati piique erga beatum præceptorem & benefactorem meum animi monumentum apud posteros extare, & diuis eius manibus solemne & priscum carmen acclamare.)

OSSA QUIETA, PRECOR, TVTA REQUIESCITE
IN VRNA,
ET SIT HVIVS CINERI NON ONEROSA
TVO.

Is

2) Eadem formula OVIDIVS L. III. Amor. Eleg. IX. v. 67. TIBVLLI manibus leuem & sine pondere terram precatus est.

Is incluti atque celeberrimi uir nominis Disputationem de *Palinodia eruditorum* summa cum cura elaboratam *Lipsie* 1697. e philosophorum cathedra mascule atque fortiter ruitus est. Sequatur IO. HENR. FEVSTKINGIVS, Theologus egregia moderatione & ingentibus meritis illustris, qui *Palinodiam sacram*, siue de retractationibus Theologorum in rebus fidei *Schediasina Uiteberge* 1711. 4. in uulgus emisit, uehementer atque magnopere in *Actis Eruditorum Latinis* A. 712. p. 237. dilaudatum. De Ictorum uariationibus atque retractationibus nemo quisquam præter ill. LEYSE- RYVM neque melius, neque eruditius differuit. Aliqua, quæ huc pertinent, habet equidem IO. ANDR. FROMMANNVS in Dissertatione *de iure uariandi Tubingæ* 1681. defensa; sed illa Dissertatio non ea *anglicæ* scripta est, qua scribi debebat. Inflammat tamen LEYSE- RIANA diligentia generosum pectus IO. SALOMONIS BRVNQYELLII, Icti primum Ienensis, postea Gœttingensis præstantissimi, & quod non sine effusissimo acerbissimi meroris sensu addo, amici nostri summi, ut prolusionem *de retractationibus ueterum Ictorum, quorum fragmenta in digestis supersunt, Ienæ* 1726. 4. publicæ luci exponeret. Quam elegantissimam doctissimamque commentationem, dum plagulam hanc emendamus, beneficio Cel. GOTTLIEB STOLLII, cuius diuinam animi indolem, incomparabilem sapientiam atque priscam in amicitia conseruanda integritatem numquam satis laudare possumus, accipimus, & tamquam gratissimum munusculum incredibili quadam uoluptate deosculamur. Præterea IACOBVS CV- IACIVS f.) FRANCISCVS MARSIAS GORDONIVS g.) EDMVNDVS MERILLIVS h.), GERARDVS NOOD- TIVS.

f) L. IV. Observationum. g) Prætermissorum C. XI. in EUER. OT-
TONIS *The sauro Iuris Romani* T. II. p. 863. h) L. I. Observat. IX.

TIVS i), & EUERARDVS OTTO k) nonnulla haud
 uulgaria de retractationibus ICtorum, pro uastissima, qua
 animum suum impleuerant, doctrina adtulerunt. Sed ue-
 reor, ut probent has ueterum & recentiorum ICtorum re-
 tractationes quidam reipublicæ literariæ Dictatores uitio
 creati, multo minus ut subscribant BRVNQUELLII l) sen-
 tentiæ, quam hisce uerbis exprimit: *Hoc etiam non mini-
 mum modestiæ ICtorum argumentum est, quod rationibus aliorum
 conuicti sententiam suam mutare ac in contrariam concedere non
 erubuerint.* Intercedit, enim, tribunus plebis, IO. GOTTF-
 RIDVS BÜCHNERVS ll) & solemne illud & triste
 ueto occlamat, & retractationes quaslibet in se nimirum
 semper manere uitium, toruo atque auctero uultu pronunciat.
 Equidem ego in ea sum sententia, non omnes retractationes
 mereri laudem, quod argumentum docte, ornate atque co-
 piose pertractauit, & spurias aliquas retractationum ICto-
 rum causas commemorauit ill. LEYSERVS. Adiicit &
 ego, duce MICHAELE LILIENTHALIO m), cuius ani-
 mi sanctitatem, & propensam erga me uoluntatem publice
 prædico, aliquas retractationum causas. Alii palinodiam
 canunt, ut mortem intentatam aliaque pericula imminen-
 tia effugiant, alii, ut meliorem lautioresque fortunam nan-
 discantur, alii, ut in magnorum uirorum amicitiam sese in-
 sinuent, alii, ut ceteris, qui in eadem opinione uersantur, in-
 uidiã excitent. Nonnulli eapropter publice ueniam
 erratorum petunt, & retractationes edunt, ut nomen ali-
 quod

i) in Commentar. ad Leg. Aquil. C. X. k) in uita PAPINIANI
 p. 344. l) in Historia Iuris P. I. C. X. §. 12. p. 105. edit. Amstel.
 1730. ll) in Schediasmate Histor. literar. de uitiorum inter eruditos
 occurrentium Scripioribus C. II. Sect. I. §. 7. p. 99. m) in Diss. de
 Machiuaellismo literario §. 14. p. 76. 77. ed. Reg. & Lips. 1713.

quod consequantur, ut singularis modestiæ laudem reportent, ut habeantur pro hominibus ingenuis, & ueritatis amantibus. Aliqui uidentes scripta sua incognita, & illaudata, ut fabula doctorum uirorum fiant, se ipsos, alio adscito nomine, refellunt, quum nemo alius quisquam eos dignos existimat, cum quibus calamo dimicet. Has & plures alias retractationum causas etsi nemo quisquam sua dignabitur suffragatione; nihilominus omnes in uniuersum retractationes neque perspicacissimi LEYSERVS ingenii, neque sapientissimus LILIENTHALIUS, neque alius bonus cordatusque uir damnat, & damnare eas uelle, nã illud profecto esset hominis impudentis, & perditæ peruicacis. Mirifice prorsus FRANCISCVS MARSIVS GORDONIVS *n)* ad ICtorum uariationes respiciens scribit: *Dignitas ICtorum non eo minuitur, quod sententiam aliquando mutauerint. Inferius, enim, nihil agunt se ipsis, dum uariant, quia uariare nesciunt indocti, quod literatis hominibus frequenter accidisse nullus ignorat. Superbe, enim, stultitiæ perseverantia est, semel dictum, qualecumque sit, ratum fixumque esse uelle.* Atque IO. ANDR. FROMMANNVS *o)* uariationem de se nihil illiciti quid habere grauitè decernit. Quæ quum ita sint, & doctissimorum prudentissimorumque hominum consensu comprobentur; ingenui & aperti illi uiri amplissimam laudem merentur, qui sententiis suis non pertinaciter inhaerent, sed errores agnitos publice fatentur, & opiniones, quas antea strenue defenderunt, meliora edocti deserunt. Inter hosce ingenuos probosque uiros præcipuum quemdam locum merentur iuris nostri auctores, quorum aliquot exempla adferam. Prodeat prisco-
ergo rum

n) l. c. *o)* l. c. §. 4.

ICTORUM ergo in medium MASSVRIVS SABINVS cuius uariatio-
 exempla nem posteritati reliquit DOMITIVS VLPIANVS p) cu-
 Exem-
 plum ^{SA-} ius integra uerba recitabimus: Item quod SABINVS ait:
 BINL. Si cui pars adposita non est, excutiamus: duos ex quadrantibus
 heredes scripsi: tertium sine parte: quod assi deest, feret: hoc
 & LABEO. Unde idem tractat, si duos ex undecim, duos sine
 parte scripsi, mox unus ex his, qui sine parte fuerunt, repudiaue-
 rit, utrum omnibus semuncia, an ad solum sine parte scriptum per-
 IULIANI. tineat & uariat. Accedimus ad SALVIVM IULIANVM,
 cuius uariationem, idem, quem modo excutauimus, UL-
 PIANVS q) seruauit. En ipsa VLPIANI uerba: Si ser-
 uus uulneratus mortifere postea ruina, uel naufragio, uel alio
 ictu maturius perierit, de occiso agi non posse, sed quasi de uulnera-
 to. Sed si manumissus alienatus ex uulnere perii, quasi de occi-
 so agi posse, IULIANVS ait. Hec ita tam uarie & c. UL-
 PII MARCELLI uariationem idem, cuius iam bis men-
 tionem fecimus, VLPIANVS r) indicauit. Neque ipse
 VLPIANVS s) dubitauit se retractare. Atque IVLIVS
 VLPIANI. PAVLVS t) se ABRVNII VALENTIS lectione ad aliam
 PAVLL. senten-

p) L. VII. ad SABINVM, f. l. 17. de hered. instir. q) L. XVIII.
 ad SABINVM, f. l. 15. §. I. ad L. Aquil. r) L. IV. ad Edictum f.
 l. 7. §. pen. de pactis. s) L. V. Fideicommiss. f. l. 92. de Condit.
 & Demonstr. r) L. II. ad UTELLIVM f. l. 78. §. pen. de le-
 gat. III. Addunt plerique ICTIS ueteribus, qui sententiam suam
 mutarunt, UOLVSIVM MAECIANVM, cuius retractationis ex-
 emplum adferunt. Sed illud, quod
 REYSE RVS §. 35. libri huius annotauit, Imperatores M. AN-
 TONINVM PHILOSOPHV M & AELIVM UERVM se ipsos
 in hac lege retractasse, uideo, quod illi uident, ego neque hincis
 oculis peruideo. Ceterum de hisce ueterum ICTORUM retracta-
 tionibus egregie atque solide egit, quem supra iam laudauimus, B.
 BRVN QVILLIVS.

sententiam amplectendam pertractum fuisse disertis uerbis
facetur.

Qua in re nihil fecerunt a boni ac cordati uiri officio
alienum ICTi nostri. Ipse M. TVLLIVS CICERO, u) di-
fertissimus ille ROMVLI nepotum, non putauit famæ in-
constantiam sibi pertimescendam, si quibusdam in senten-
tiis paulum se immutasset. M. FABIVS QUINCTI-
LIANVS x), magnus ille magister eloquentiae. y) Ipse
me, inquit, paulum in alia, quam prius habui, opinione nunc esse
confiteor, & fortasse tutissimum erat, fame modo studentem, nihil ex
eo mutare, quod multis annis non sensissem modo, uerum etiam ad-
probassem. Sed non sustineo esse mihi conscius dissimulanti in eo
presertim opere, quod ad honorum iuuenum aliquam utilitatem
componimus, in illa parte iudicii mei. Nam & HIPPOCRA-
TES clarus arte Medicus uidetur honestissime fecisse, qui quos-
dam errores, ne posteri errarent, confessus est. Inter recen-
tiores ICTos aliquot exempla etiam occurrunt eorum, qui plura re-
errores suos agnouerunt, & se suaque correxerunt. UDAL-
RICVS ZASIVS ad l. 15 de Iuris. primo Doctoratus an-
no, se in eius explicatione errasse generosa confessione scri-
bit. z) IACOBVS CUIACIVS, si OTTONEM a) audimus,
plus semel scriptorum suorum Censor est, atque erroris ue-
niam se prolixè petiturum pollicetur, si ab altera parte ue-

B 2

ri-

a) L. I. epistol. ad Familiares Ep. IX. conf. QUINCTILIANVM MOX
allegando loco. x) L. III. Instit. C. VI. conf. EBER. OTTO-
NEM in PAPINIANO p. 350. & BRVNQUELLIVM c. l. §. 3.
p. 6. y) Sicut uocatur QUINCTILIANVS ab ISAACO CASAV-
BONO Commentar. ad PERSII Satyræ I. 2) EBERARDVS
OTTO c. l. p. 351. a) c. l. u. CUIACII L. II. obseru. C. ult.
L. V. C. XXXVIII. l. IX. C. V. & ALEXSERVM S. 41. p. 47.

ritas stare uideatur. Sexagiata & nouem eius uariationes a MERILLIO sunt obseruatæ. GEORGII ADAMI STRVILL. STRVILLI, Ienensium Icti celeberrimi, binas uariationes commemorat Theologus pietate & doctrina commendabilis, IO. SCHMIDIVS in elaboratissima de *Palinodia eruditorum* Dissertatione. b) In *Synagmate suo iuris civilis Exerc. XXI. th. 37.* in priori editione posuit: *quod is, qui se obtulerit deposito, de leuissima quaque culpa teneatur.* In altera, *quod is, qui se obtulit deposito, saltem leuem culpam, & insinual custodiam præstare teneatur.* Exercit. XXXIII. th. 29. afferit, *quod per Constit. Electoral. Sax. P. III. C. VIII. Auus & Auia exclusi sint, ita ut ipsis pupillari substitutione legitima admi possit.* In posteriore editione, *quod auus & auia per istam constitutionem non excludantur,* affirmat. Memorabile prorsus est IO. PVGAE, primarii in Academia Salmanticensi Antecessoris, exemplum, quod nostris hominibus ad sequenda tantamque eximii Icti uestigia seruo atque ex animo commendo.

Ser-

b) §. 40. Reprehendit quoque B. SCHMIDIVS §. 38. & 39. leuitatem HELFRICI ULR. HVNNII, & CPH. BESOLDI, qui fidem Evangelicam turpiter deseruerunt, & commodorum suorum augendorum causa ad Pontificios transferunt. Exempla digna, quæ BACHOUII & BALDVINI, quæ §. 29. commemorauit LEYSERVS, adiciantur. Quibus addimus HVBERTVM GIPHANIUM, cuius intolerabilem auaritiam uiuis coloribus depinxit GVNDLINGIVS in *Otiis T. I. C. V. §. 8. n. o. p. 241.* GIPHANIUS war ein Geizhals, der ob er gleich 25000 Ducaten reich ware, nichts desto weniger unter dem Dache wohnte, und Knoblauch aße, und der sich nimmermehr würde dazu begeben haben, wenn er nicht zu Ingollstadt eine bessere Pfründe gefunden, und die geheimbde Raths-Stelle bey Kayser RVDOLPH dem II. mehr eingetragen hätte.

Seruauit tanti uiri memoriam Hispanæ gentis ornamentum præcipuum, MAIANSIUS c) meus, cuius uerba heic adponam: *Quicumque attente legerit IO. PVGAE opera, facile animaduertet summum eius erga ueritatem amorem. Sane ingenue ac generose ita scribit: d) Nec me pudet, neque pudebit umquam PAPINIANI exemplo in l. 6. §. 1. cum l. sequ. de seru. export. si qui forsan errores exciderint, ueritate comperita retractare. Quoquo autem modo se alii gerant, ueritatis amorem sepe PVGA noster comprobauit Retractationibus suis, quas heic adnotare operæ pretium est. Quæ ille scripsit Tract. XII. C. I. n. 29 retractauit Tract. XVI. C. I. n. 22. Quæ in Tract. XII. C. I. n. 94 retractauit Tract. XV. C. I. n. 8. A sententia, quam docuit, Tract. XIII. C. I. n. 10. recessit Tract. XVII. C. I. n. 20. Ab opinione, quam propugnauit Tract. XVIII. C. II. n. 32. discessit Tract. XIX. C. III. n. 23. Quæ docuit Tract. XIX. C. I. n. 33. retractauit eodem Tractatu C. IV. n. 29. Quæ dixit in eodem C. IV. n. 19. retractauit Tract. XX. C. II. n. 34. Quæ asseruit Tract. XX. C. II. n. 22. indicta uoluit eod. Tract. C. IV. n. 10. Neque hæc fuit inconstantia, sed constantissimus ueritatis amor. Non poterat PVGA se maiore esse, nisi sua retractando. Scripsit PVGA adolescens, iuuenis, uir, senex, quibus ætatibus accrescente in dies iudicio et eruditione, par sibi semper esse non potuit. Nihil proficit, qui meliora in dies non discit, et licet eadem quis semper sciret, non semper scriberet eodem modo, animo atque memoria aliter*

B 3

c) Vitam celeberrimi huius Icti præmisit MAIANSIUS illius Tractatibus Academicis, inseruit quoque eam æterno epistolarum operi L. VI. p. 335. sqq. Quæ huc pertinent, inueniuntur p. 346.
d) Tract. XIX. C. IV. n. 29.

aliter affectis. Claudat bonorum atque ingenuorum horum uirorum, qui ueteres & antiquas suas opiniones ueritate conuicti repudiarunt, agmen ipse ill. LEYSERVS, cuius retractationis bina exempla memorabo. Priore retractatione uidi nihil prudentius, nihil magno LEYSERO honorificentius. Scripserat LEYSERVS: Doctores iuris precedere consules ciuitatum municipalium, tametsi horum iurisdictioni subiecti uiuant. Hoc ægre tulerat curia Helmstadiensis, & legatos miserat ad ANDREAM HOMBORGIVM, ordinis ICtorum in Academia Iulia tunc praesidem, qui iniuriam uniuersæ prouinciæ ciuitatibus factam referrent, & haud obscure, se non amplius ad ICtorum ordinem acta missuros esse, minitarentur. Promittit HOMBORGIVS, latus tam fortunatam occasionem ipsi oblatam esse nocendi LEYSERO, se in ordinem redacturum LEYSERVM, effecturumque, ut propediem publice deprecatur. Conuocato Collegarum Senatu, & re attentissime deliberata, mittit ad LEYSERVM iudicii scribam, qui, quemadmodum LEYSERVS ait, acriter cum illo expostulauit. Respondit LEYSERVS: *agnoscere se æquitatem expostulationis, & propediem publice deprecaturum esse.* Seruauit promissa LEYSERVS, & post octo dierum spatium elapsum hisce uerbis æternitate dignissimis, suum, quem alii ipsi obiiciebant, errorem emendauit; e) *Obiurgatus sui, quod doctorum dignitatem consulum dignitati generaliter praeponerem, nec exemerim terras Brunswicensis, in quibus diuersum*
ius

e) confer. LEYSERI praefationem Comment. de assentionibus ICtorum edit. Helmst. 1726. praemissam, & Medit. ad Pand. Spec. II. p. 20.

ius obtinere perhibetur. Ego, qua sum facilitate, lubenter errorem fatebor, ueniamque petam, at ea lege, ut ignoscatur etiam Diuo AVGVSTO, Brunsvicensium principi, qui ius istud mecum ignorauit, atque in constitutione de sponsalium, nuptiarum, baptisimi & funerum solemnibus omnes sibi subiectos in tres ordines diuisit, & in primo Doctores cum Licentiatas, in secundo Consules aliquoties collocauit. Alterum retractationis LEYSE-RI exemplum quoque prudentiae plenissimum est. Quod ipsius uerbis narrabo: f) Suppudet fere haec scribentem, ac, quod nunquam antea contigit, sententiam iterum mutantem. Si eruento illi tribunali Hispanico, quod Inquisitionem uocant, subesse, poteram relapsus adpellari. Scilicet in specimine CCXCII. de sponsalibus inter consanguineos & adfines Med. I. ingenue confessus sum me olim ICtorum Uitebergensium ac Lipsiensium sententiam, quod prohibitio iuris diuini ad similes gradus extendenda nec ad personas in eo recensitas restringenda sit, probasse, ac diu, quamuis in ordinem dissentientium ICtorum Helmstadiensium cooptatum, retinuisse, sed tandem deseruisse, atque LVTHERO, ac maiori Theologorum & ICtorum Germanorum parti, qui prohibitionem iuris diuini ad uerba & personas restringunt, adsensisse. Reuocato in patriam, quum multa in mentem uenirent, quae me a reditu absterere poterant, hoc etiam scrupulum aliquem iniecit, quod, LVTHERVUM ac ICtos Helmstadienses recte sentire, dixissem, & adhuc firmissime crederem, necessitatem tamen mihi impositum iri, contrariam illis opinionem respondendo ac docendo tuendi, praeciderem. Diu hic scrupulus animo inhaesit, sed uerus tamen excussus est. Aperit postea rationes, quae eum ad nuptias in gradu implicite prohibito contractas damnandas permouerunt, & responsum nomine ICtorum Uitebergensium

off) in Diss. de Incestu §. I. Vir. 1736. habita.

I.

Occasio Scripti.

QUam ante aliquod tempus ornatissimi adolescentes, quibus familiarius utor, me percontarentur, cuiusmodi labores publicos post finitam Institutionum *IUSTINIANEARVM* interpretationem essem suscepturus, tum quidem, me historiam iuris uniuersi explicaturum, fontesque & auctores praecipuos, ex quibus solida iurisprudentia haurienda sit, indicaturum esse, respondi. Plerisque consilium istud meum placuisse, animaduerti. Et fuerunt subinde, qui monerent, ne paterer, me ab illo abduci, sed fidem datam liberarem. Quibus ego, facturum me, quod dixissem, sancte promisi. Hi itaque maximopere mirabuntur, me nuper in publico scripto, quo cum ceteris academiae nostrae Patribus scholas per futuram aetatem habendas indicaui, mutasse sententiam, nullaque historiae iuris mentione facta, *CAROLINAS* de criminibus eorumque poenis leges proposuisse, atque illarum publicam explicationem promississe. Scio etiam, accusare nonnullos leuitatem meam & conqueri de fide uiolata. Sed conquiescent facile, quum rationes accipient, quibus inductus a proposito recesserim. Aperiam itaque illas breuiter. Primo scilicet fas esse putauit, ut statutis moribusque receptis obtemperarem, quibus quartus in ordine Iureconsultorum post Institutiones *IUSTINIANEAS*, *CAROLINAS* sanctiones interpretari iubetur. Etsi, enim, salutem & vtilitatem studiosae iuuentutis

A

supre-

supremam legem nostram esse, probe sciam, nec peccare me existimem, si ea, quae a maioribus pro ratione & methodo prisca temporum constituta sunt, ubi aliud melius opportuniusque appareret, tam superstitiose non obseruem; malui tamen, ne audacior uiderer, prima uice praescriptum seruare, nec quidquam ex eo immutare. Postquam autem semel regulae huic satisfeci, ubi deinde, posse me alia, eaque commodiore uia, optimis commilitonibus seruire, & desideria illorum implere, animaduertam, mihi ipsisque aliquid indulgebo. Migaum porro apud me pondus habuerunt preces eorum, qui amplo satis numero me adierunt, atque, ut doctrinam potius de delictis traderem, summo studio flagitarunt. His utique prae reliquis satisfaciendum erat, praesertim, quum impostum mihi uisus ipsiusque professionis, quam sustineo, nomen idem poscere uideatur. Accessit denique, quod coniunctissimum quidam Collega aliquot menses publice explicandae historiae iuris ciuilibus impenderit, magnamque adeo eius, quod ipse destinaueram tradere, partem praeoccuparit. Distuli igitur promissi mei executionem in tempus commodius, atque nunc adgredior doctrinam de delictis eorumque poenis, ad CAROLINAE legis ductum. Quoniam uero, inconstantem me hac in re fuisse, negare nequeo, atque tamen necesse est, maculam, qua me fortassis aliqui adspargent, eluere, constitui ea, quae de inconstantia Iureconsultorum commentatus sum, edere & ostendere, an & quousque Iureconsultis liceat sententiam suam mutare.

II.

Permissum est uiro prudenti, atque etiam Icto, sententiam mutare.

Non peccare eos, nec leuitatis notam incurrere, qui meliora edocti a prisca, quam amplexi erant, opinione recedunt, nouamque & saniolem amplectuntur, manifestum est. Laudari potius debet candor ille, quo quis ingenuè errores, in quibus haesit, fatetur, nec alios auctoritate sua in eosdem abripi patitur. Magni profecto animi est, contemnere gloriolam, quam obstinata in prior sententia mansio apud imperitum uulgus parit, & ridere uoculas eorum, quibus huiusmodi retractationes ignominiosae uidentur.

AIIIIII

Aiunt hi quidem, uiri constantis uereque prudentis officium esse
 optimum non nisi probe consideratis perspectisque omnibus eligere.
 id uero, quod semel elegeris, fortiter tueri. Is itaque, si ipsos
 audias, imprudentiam suam & inconsiderantiam fateri uidetur, qui,
 errasse se olim, atque nunc demum, quid uerum sit, cognouisse,
 dicit. Cur, enim, si ab initio omnia probe considerasset, id non
 statim perspicere potuisset. Imprimis autem Iureconsultos huiusmo-
 di leuitatem dedecere autumant, quorum uoluntas, si **IUSTINIA-
 NUS** in *pr. l. de Iustitia & iure uerum dicit, constans & perpetua,
 jus uero secundum l. 2. de Iuris & facti ignor.* certum & finitum
 esse debet. Uerum quum homines simus, ne quid quaso humani a
 nobis alienum putemus. Eximium esse rationis & intelligentiae
 lumen, quo Deus nos exornauit, non nego. At perfectum non est,
 sed multa adhuc caligine offusum. Eam omnino dispellere, supra ui-
 res humanas est. At temperari & dilucidari aliquantulum potest.
 Hoc tamen non una confestim uice fit. Integra aetas nostra labo-
 rando hac in re absumitur. Singuli dies aliquid superaddunt, quod
 ante ignorauimus. Uno intuitu cuncta, quae circumstant, com-
 plecti nec philosophus exercitatissimus potest. Cedere ergo ueritati
 debet, si ea postea demum appareat. Imprimis autem uitio uer-
 tendum non est, si quis aetate prouectus ea, quae iuuenis scripsit,
 emendet. Nam, ut eleganter **ACCIIUS** apud **GELLIUM** *Noctibus
 Atticis Lib. XII. C. 2.* inquit, quod in pomis est, itidem esse aiunt in
 ingeniis. Quae dura & acerba nascuntur, post sunt mitia & iucun-
 da. Sed quae gignuntur statim uieta & mollia, atque in principio
 sunt uuida, non matura mox fiunt, sed putria. Relinquendum igitur
 uisum est in ingenio, quod dies atque aetas mitifecit. Neque Iure-
 consultis hac in parte aliquid prae ceteris tribuendum est. Habeant
 illi licet constantem perpetuamque uoluntatem suam cuique tribuen-
 di. Intellectus certe in illis non diuinus est, sed, ut in reliquis ho-
 minibus, multis tenebris inuolutus, quae maximo labore, nec tam-
 en plene, disefiuntur. Et quod ad certitudinem firmitatemque
 iuris attinet, ea profecto tanta non est, ut non infinita dubia, quae
 animum saepe in diuersas partes trahunt, supersint. Uide saltem
l. 202. de Regulis Iuris.

III.
Exemplum Philosophorum.

Eo minus autem lreconsultis in retractationibus suis erubescendum est, quo frequentius eas ab aliis eruditis, qui singularis constantiae laudem affectant, fieri uidemus. Exempla Philosophorum, qui tamen, ut C I C E R O ait, non ex singulis uocibus, sed ex perpetuitate & constantia spectandi sunt, afferre nostri non est instituti. Sed unum commemorabo, quod in praesens succurrit. C I C E R O N I aliquando copiose in *quinto Tusculanarum quaestionum libro* de uirtute differenti & pro ZENONE contra Peripateticos omne praesidium ad beate uiuendum in ea positum esse asserenti, is, cum quo colloquutus fuerat, leuitatem obiciebat; quod hos Philosophos, inter quos tamen olim in *quarto de Finibus* nihil praeter uerborum nouitatem interesse statuerat, nunc, uere a se inuicem dissentire, affirmaret. Tum uero C I C E R O subiratus & offensus aliquantulum: *Tu quidem, ait, tabellis obsegnatis agis mecum, & testificaris, quid dixerim aliquando aut scripserim. Cum aliis isto modo, qui legibus impositis disputant. Nos in diem uiuimus: quodcumque nostros animos probabilitate percussit, id dicimus. Itaque solus sumus liberi.*

IV.
Exemplum Theologorum.

Maior adhuc Theologorum grauitas est, magisque eos secundam *Clementinam I. de Renuntiatione* uariatio & inconstantia dedecet. Sed & illi tamen mutare sententiam atque se ipsos retractare non dubitant. Noti sunt AURELII AUGUSTINI *Retractationum libri*, quorum praefatio elegans imprimis est, legique meretur. Ad cuius exemplum P T U S II. Pontifex Maximus in Diplomate ad Uniuersitatem Scholae Colonienfis misso atque *Uenetiis* anno 1564. edito ea, quae iuuenis scripserat, retractauit. Cetera Theologorum exempla egregie, ut solet, persequitur J O. HENRICUS FEUSTKINGIUS in *Palinodia sacra seu schediasmate de Retractationibus Theologorum in rebus fidei*. Unum heic adiciam maxime singulare, quod a FEUSTKINGIO, SCHMIDIO & NEUMANNO, qui ambo de *Retractationibus eruditorum* scripserunt, omis-

sum

sum animaduerto, ubi Theologi Uitebergenses, LUTHERVS, IO-
 NAS, MELANCHTON & SPALATINUS, a Iureconsultis melius e-
 docti, sententiam suam, quam plurimis scriptis asseruerant, reuoca-
 runt. Docuerant illi semper, Caesari non esse resistendum, & ex-
 star quoque LUTHERI hac de re libellus. Quum autem Iurecon-
 sulti ante, quam foedus *Smalcaldiae* iniretur, super eadem re in con-
 siliis adhibiti ostenderent, legibus esse permissum, resistere non-
 numquam, & nunc in eum casum, de quo leges inter alia mentio-
 nem faciunt, rem esse deductam, Theologi publico scripto, quod
 apud HORTLEDERUM *de Causis Belli Germanici Lib. II. Cap. 9* &
 inter LUTHERI Opera *Tom. VII. Germ. ten. fol. 280.* extat, ingenue
 professi sunt, se nesciuisse, hoc licere, & quia leges politicas Euan-
 gelium non impugnet aut aboleat, uti semper docuerint, deinde,
 quoniam tempore tam dubio tamque formidoloso multa possint acci-
 dere, sic, ut non modo ius ipsum, sed conscientiae quoque uis at-
 que necessitas arma porrigat, defensionis causa foedus iniri posse,
 siue Caesari ipse, siue quis alius forte bellum eius nomine faciat. Vi-
 de SLEIDANVM *de statu religionis & reipublicae Lib. VIII.*

V.

Reprehenditur obstinatio Ictorum in iudiciis, & collegiis.

Non itaque ferendi sunt Iureconsulti, qui obstinati sententiam, quam
 semel hauserunt, tuentur, nullisque, solidissimis licet rationibus, ab illa
 se dimoueri sinunt,

*Vel quia, ut HORATIUS Lib. II. Epist. 1. loquitur, nil rectum,
 nisi quod placuit sibi, ducunt,*

*Vel quia turpe putant parere minoribus, & quae
 Inherbes didicere, senes perdenda fateri.*

Constantiam scilicet uocant, quae profecto superbia & arrogantia est.
 Hac ipsa uero pernicacia sua, quam pro uirtute habent, odiosas red-
 dit bonas literas, & imprimis iurisprudentiam, efficiuntque, ut prin-
 cipes ac purpurati uitium, quod illiberali horum hominum ingenio
 tribuendum erat, ipsis studiis adscribant. Notum est, LVDOU-
 CVM IX. Galliarum Regem, filio CAROLO IIX. propterea dissuasisse
 literas, quod animum obstinatum & ita pertinacem redderet, ut

A 3

alio-

aliorum deinde consilia penitus respuat. Sed de ceteris literatis dicere iam non uacat. Iureconsultorum ampla satis seges est. Et, ut de illis primum dicam, qui iudiciis & collegiis uel praesunt, uel assident, *Ordinatio Camerae Imperii P. I. art. 13. §.* Sed auch der Cantmer = Richter &c. pertinaces huiusmodi assessores eicere e iudicio iubet. Iustissime quoque ZIEGLERVS in *Dicaſtice Concl. 17.* conqueritur de his, qui praeeconceptam ante causae cognitionem ad tribunal secum ferunt sententiam, a qua deinceps dimoueri se haud patiuntur. Et recte *idem ZIEGLERVS Concl. 42.* pertinaciam iudicis, qui, cum plures sibi habeat adiunctos assessores, litem non ex pluralitate sententiarum, sed ex sua sibi adhaerentium opinione dirimit, damnat, ostenditque, eorum opinionem & iuri Romano in *L. 36. de Re iud. & L. 18. de Receptis qui arbit.* repugnare, & iudicia iurum difficultatibus inuoluere.

VI.

Reprehenditur Ictorum obstinatio in Academiis.

Transo ad Doctores academicos, inter quos potissimum obstinationem regnare uidemus. Etrant magnopere, qui hodie duas illas Iureconsultorum sectas, quarum mentionem *L. 2. §. 47. de Origine Iuris* facit, *CASSIANORVM & PROCULEIANORVM*, sublatas putant. Nomen solum diuturnitate temporis obliteratum est. Dissensio ipsa ad nostram usque aetatem perdurauit. Facillimum foret, per omnia retro saecula demonstrare, omnes, quotquot uixerunt, Iureconsultos ad alterutram harum sectarum pertinuisse. Quemadmodum, enim, *PROCULEIANI*, teste *POMPONIO* in *L. all. plurima* ex ingenii & doctrinae fiducia inuouabant, atque secundum *GELLIVM Lib. XIII. C. 12.* multa, quae communiter ignorabantur, ex antiquitate reuocabant; *CASSIANI* uero in his, quae tradita illis a praeeceptoribus fuerant, perseuerabant; eandem fabulam successores eorum, mutatis personis nominibusque, ad nostrum usque tempus egerunt. Alii, de quibus in praesens non dicemus, studio inuouandi flagrarunt. Alii contra uel latum unguem ab iis, quae acceperant, recedere ueriti, nouas, quotquot proponebantur, opiniones non examinatas hoc solo nomine, quod nouae essent, condemnarunt, & uetera retinuerunt

nuerunt. Quos ego quidem eatenus laudo, quod non promiscue sibi omnia, quae a nouatoribus excogitantur, obrudi sinant. In eo autem sine dubio peccant, quod, sicut populus Romanus, eiectionibus regibus ex odio aduersus eos, omnes illorum leges, siue bonas, siue malas, abrogauit, ipsi quoque, quidquid nouiter proponitur, utile cum inutiles rejiciant, & antiquas opiniones, quia semel eas receperunt, accenso licet per aliorum scripta lumine clariore, seruent mordicusque tueantur. Scilicet, ut TACITI uerbis in libro *de moribus Germ. C. XXIV.* utar: *Tanta in re praua pernicacia est: ipsi constantiam uocant.*

VII.

Reprehenditur etiam nimia inconstantia in legumlatoribus.

Sed nec eorum desultoria leuitas probanda est, qui sine iusta ratione sententiam mutant, atque temere contrarium eius, quod antea statuerunt, amplectuntur, & propugnant. Ipsorum heic legumlatorum mentio iniicienda est, qui leges pristinas facile atque sine euidenti uilitate & rationabili causa tollunt, adeoque monitum, quod in *L. 2. de Constit. principum L. 23. de legibus & Nouella 28. pr.* traditur, non obseruant. Pessimum est, si PROCOPII *Anecdosis* fidem habemus, ipfius IUSTINIANI factum, qui, accepta ab Emesensium Ecclesiae procuratoribus pecunia, in fauorem illorum, ceterorum autem ciuium perniciem, constitutionem, quae adhuc in *L. 23. C. de SS. Ecclesis* extat, tulit, qua leges pristinas, ordinariam praescriptionem etiam in rebus Ecclesiae admittentes, abrogauit, centenariamque introduxit. Equidem EICHELIO, qui IUSTINIANVM *p. 300.* excusatus, facile largior, Imperatorem fraudis eius, quam Ecclesiae procuratores, auctore PRISCO comiserant, dum falsa instrumenta fecerant, ignarum fuisse. In eo tamen peccauit grauissime, quod antiquam legem aequissimam temere sustulit, quod Ecclesis ius nouum cum maximo aliorum detrimento concessit, quum tamen ipse id deinde iniustum agnouerit atque in *Nouella in.* iterum sustulerit. Illud uero improbissimum est, quod non sponte, sed accepta pecunia illatus, quemadmodum & SUIDAS uerbo *πρίανος ἐπιστήνης* fatetur, hoc fecerit. Auaritia itaque, uel, si & hanc negas, superstitio, quam

EICHELIO

EICHELIUS minus recte pietatem & religionem uocat, causa mutati iuris fuit. Sed & ex recentiore historia afferri possent exempla principum, qui leges, prout libitum est, figunt & resigunt, privilegia contra ius commune & in aliorum perniciem indulgent, ea, quae iuste olim concessa fuerunt, temere reuocant, facile contra leges suas dispensant, poenas promeritis maleficis sine iusta causa remittunt &c. Sed haec tetigisse saltem nobis sufficiat, qui non de Principibus, sed Iureconsultis agere constituimus.

VIII.

Reprehenditur nimia inconstantia in ICTIS.

Diximus supra, Iureconsultos eos inconstantiae notam non incurere, qui iustis permoti rationibus a uetere sententia sua recedunt. Ne quis tamen illos a nobis excusari putet, qui animi sui leuitatem frequentibus nimis uariationibus producit. Sunt, enim, multi PROTEO mutabiliores, atque singulis fere horis ab eo, quod antea statuerunt, recedunt, & in alteram partem transfiliunt, mox uero redeunt, & in ea, quae deseruere & damnare, iterum reuoluuntur. Uideas, qui ter uel quater super eadem re sententiam mutant, & fundamenta, quibus doctrinas suas superstruxerunt, saepius subuertunt, & noua substituunt. Id uero de decet utique grauem constantemque uirum, & indicio est, eum, non consideratis recte ponderatisque rationibus, opinionem, quae primum se offert, & aliqua saltem probabilitate animum percutit, arripere. Dicitur non potest, quantopere leuitas ista & iurisprudentiae nostrae damnosa sit, & iudiciorum integritatem subuertat. Talis iudex C. I. A. U. I. U. S. Imperator fuit, de quo SUETONIUS Cap. XV. *In cognoscendo, inquit, ac discernendo mira uarietate animi fuit: modo circumspexit & sagax, modo inconsultus ac praeceps, nonnumquam friuolus amen-tique similis.*

IX.

Reprehenditur nimia inconstantia in integris collegiis.

Sed non tantum singuli, uerum integra quoque iudicia & collegia, quae ex pluribus assessoribus constant, huiusmodi leuitati sunt obnoxia, ut in nulla sententia firmiter permaneant, sed diuersimode de iisdem casibus

bus & quaestionibus sentiant & pronuncient. Improbe profecto Neque enim viros cordatos fluctuare decet. Oportebat, quoties controuersia nondum in legibus decisa obuenerit, argumenta, quae in utramque partem afferri poterant, considerare, certumque quid statuere, quod deinde in simili casu obseruetur. Atque eiusmodi obseruantia non quidem pro idolo habenda, sed tamen ab ea non, nisi ob grauissimas rationes, recedendum est. Uidetur hoc intendisse FERDINANDVS Imperator in *Constitutione iudicii aulici tit. 1. §. 16.* Unsere Reichs-Hof-Räthe sollen die rechtmäßige Obseruationes und Gebräuche in acht nehmen, und nach denselben ihre Decreta, Bescheide und Urtheil richten. Vide etiam tit. 5. §. 23: Und damit um so viel desto besser in Gedächtniß behalten werde, was iederzeit gerathschlaget und geschlossen worden, so wollen wir, daß unsere Secretarien die Rathschläge und Schlüsse beständiglich in das Reichs-Hof-Rath-Protocoll einverleiben. Ceterum ipsi Camera Imperii talem inconstantiam obüicere olim ausus est UVLTEIVS *Cons. Marburg. Vol. I. Conf. 34. n. 53: Praeiuicia, inquam, Cameralia, quae a GALLIO, MYSINGERO & aliis allegantur, non tam facile trahenda sunt ad exemplum, praesertim in controuersis perplexis, & multiplicem distinctionem habentibus; neque rarum est, ut ipsi Domini Assessores Camerae Imperialis a praeciudiciis suis recedant, cuius exempla ex obseruationibus allegari possent, nisi quotidiana doceret experientia.* Sed antequam hac de re plura dico, non possum, quin felicitatem meam praedicem. Ordini Ictorum, qui Uitebergae floret, asse-olim. Nunc uero Collegio Iurisperitorum in Academia Iulia inter-
sum. Utrobique Praesidem inueni, isto honore & fastigio dignissimum, Collegasque, Viros integerrimos & grauissimos, qui auctoritatem suam ac constantiam mirifica humanitate temperant. Ne quis ergo, ut est mos hominum maleuolorum, me alterutrum ex iis Collegiis infectatum fuisse putet. Improbis forem, nec calumniae notam, quam in aliis abominor, effugerem, si leuitatem uel pertinaciam Uiris, qui ab utraque alienissimi sunt, obüicerem. Ipse ego exemplo eorum & uirtute admonitus uitia ista fugere didici. Itaque ea ceteraque, quibus me ornarunt, beneficia, obseruantissime agnosco, gratiae animi mei hoc ipsum extare uolo monumentum.

X.

Integratorum Collegiorum leuitas proficiscitur uel ex infrequentia assessorum.

Tres autem potissimum sunt causae inconstantiae huius, quae in iudiciis collegiisque nonnullis animaduertitur. Una est, quum decreta siue senatusconsulta *per infrequentiam*, ut *LIVIVS Lib. XXXVIII. C. 44.* loquitur, fiunt; puta, si absentibus forte plerisque assessoribus, & captata saepe occasione illis, quorum potior est auctoritas, quique se maxime opposituri uidebantur, causa proponatur & decidatur. Tum, enim, tale decretum pro regula impossum obseruari nequit, sed a pleno collegio recte subuertitur iterum & immutatur. Optime itaque in *Ordinatione Iudicii Aulici tit. 1. §. 15. & 16.* interdicitur, ne senatusconsulta per infrequentiam fiant: *Es soll auch der Sachen Relation und Erörterung in Beyseyn aller, oder ja genugsamer Anzahl eines Collegii, keines Weges durch Absonderung etlicher weniger Personen; insonderheit aber in Abwesenheit derjenigen, so dabey vorn derselben Sachen principaliter beygewohnet oder davon Bericht haben, nichts vorgenommen, weniger geschlossen werden. Und sollen bey Schöpfung der Definitiu-Urtheil iederzeit aufs wenigste acht Räte sich befinden.*

XI.

Uel ex Assessorum incuria & oscitantia.

Altera huius leuitatis causa est oscitantia & incuria assessorum, qui in res alias, saepe in colloquia inuicem intenti, nec recte percipiunt ea, quae proponuntur, nec causam accurate decidunt, nec eorum, quae olim Collegio placuerunt, recordantur. Cui negligentiae ut occurratur, statutum est in *Ordinat. Camerac P. 1. tit. 13*: *Es sollen auch die Besizer in ihren Relationibus einander fleißig hören, keiner den andern hindern, und in seine Stimm einreden; item von einander nicht aufsehen, umgehen, oder mit einander von andern Sachen reden, damit in Relationibus nichts den Parteyen zu Nachtheil überhöret oder verfaus*
met

met verber. Ceterum non possum, quin festiuum oscitantis huiusmodi confessus exemplum adiciam. Excerpti hoc ex Apologia PETRI BERENGARII, quam pro ABÆLARDO, praeceptore suo, scripsit, & quae inter Opera ABÆLARDI Parisiis edita extat. Sic autem ibi: *Vini calor, inquit, ita incefferat cerebris, ut in somni letargiam oculi omnium soluventur. Inter haec sonat lector, stertit auditor. Alius cubito innititur, ut det oculis suis somnum, alius super molle cervical dormitionem palpebris suis molitur, alius super genua caput reclinans dormitat. Quum itaque lector in PETRI scriptis aliquod reperiret spinetum, surdis exclamabat auribus Pontificum; damnatis? Tunc quidam uix ad extremam syllabam expergesciti somnolenta uoce, capite pendulo damnatus aiebant. Alii uero damnantium tumultu excitati, decapitata prima syllaba, namus inquam. Lepida quoque est historia, quam MATAGO DE MATAGONIBVS, quo nomine FRANCISCVS HOTOMANNVS latere dicitur, narrat: Nota, inquam, omnibus est historia de eo, qui, quum dormiens a praeside excitatus & sententiam interrogatus esset, semisomnis dixit, suspendatur, credens criminalem processum esse. Cui praeses, quin imo, inquit, agitur de prato. Ergo defaleetur, respondit ebrius.*

XII.

Uel ex persuasione, quod in gratiam consulentis debeat responderi.

Tertia istius inconstantiae causa est falsa persuasio, qua ICti quidam autumant, in responsis, quae ad interrogationem partium priuata dantur, non opus esse tanta circumspectione, sed in gratiam quaerendam posse aliquantulum a recto tramite deflecti. Ita uero fit, ut uentium posse aliquantulum a recto tramite deflecti. Ita uero fit, ut interdum alteri quoque parti petenti non minus gratiose atque sic diuersimode in eadem causa respondeatur; uel, si causa decidenda a iudice Collegio committatur, sententia deinde responso prorsus contraria feratur. Hoc uero dignitati atque officio ICti repugnare, quis non animaduertit? Ego semper istiusmodi ICtos cum opifice illo apud MACROBIUM in Saturnaliis Cap. V. comparare soleo, qui durante bello Aetiaco, quum dubia esset inter AUGVSTVM & ANTONIVM

NIVM uictoria, duos coruos instruxerat, quorum alter: *Haec* CAESAR uictor imperator; alter: *Haec uictor imperator* ANTONI eloquebatur; ut sic ab utroque gratiam iniret. Praeterea & hi, qui tale responsum accipiunt, decipiuntur, & nonnumquam ad litem frustra suscipiendam, quam alias omisissent, magnisque sumptibus continuandam inducuntur. Interim, si NOODTIO in *Probabilibus Iuris L. II. C. 2.* fidem habemus, nec prisca quidem Icti Romani ab hoc uicio immunes fuerunt. Disquirat ibi, quamobrem, transactione inter legitimum & testamentarium haereditatem de diuidenda haereditate facta creditores in *L. 14. de Transact.* iubeantur utrumque pro parte haereditatis conuenire, quum tamen in *L. 3. princ. eod.* in simili plane casu legatarii ad solum haereditatem testamentarium remittantur. Rationem ipse in eo quaerit, quod utriusque legis unus auctor sit, SCAEUOLA scilicet, sed quod *Lex. 3. ex Digestorum, Lex 14. ex Responsorum libris* sit desumpta. Igitur in hac, ait, non respondit SCAEUOLA ex animi sui sententia, sed, ut amico, cui respondebat, rem gratam acceptamque faceret, a certo iure, quam oporteret, recessit longius & commisit peccatum manifestum. At in *L. III. docentis personam sustinet, & iudicio ingenuo utitur atque minus obnoxio.* Et haec sine dubio causa est, quamobrem Doctore decidenti & docenti maior fides communiter habetur, quam consulenti. MARSMANN. in *Miliolog. P. II. C. 7. n. 44.* HARTM. *P. III. qu. 20. n. 25.* Hinc etiam Schrader de *Feudis P. X.* tale collegium, quod alterutri litigantium iam respondit, suspectum esse dicit, & acta ad illud mitti debere, negat. Cuius sententiam multi iudices sequuntur, & quum ab Ordine Ictorum sententiam expetunt, literis plerumque adiiciunt; remitti debere acta, si forte alteruter litigantium priuatim iam istud Collegium consuluerit. Ceterum insigne leuitatis in Collegio quodam medico, quod partum undecim mensium, quia mater egena erat, illegitimum, infantem uero ex matre diuite, elapso post mortem mariti anno, natum legitimum iudicauit, exemplum uide apud AMMANNVM in *Itrenico NVMMAE POMPILII cum HIPPOCRATE p. 78. & 79.*

XIII.
Uel ex fastidio erga euolutionem actorum.

Recensui causas, quae efficiunt, ut in iudiciis & collegiis ICTORUM uarie ac inconstanter pronuncietur. Ne quis tamen me illas omnes exhaustisse putet. Sunt aliae multae, quas enumerare omnes taediosum fuit. Dicam tamen adhuc de quibusdam. Uidemus aliquos istiusmodi collegiorum assessores, qui sese ad maiora & meliora natos existimant, & actorum euolutionem ceterosque labores, quos ex officio suscipere debent, tamquam fordidos fastidiunt, atque adeo ea, qua par erat, diligentia in iis non uersantur. Istud autem fastidium exinde plerumque proficitur, quod lectioni antiquorum actorum, aut contemplationibus philosophicis, aut monumentis historicis aduersati, eandem elegantiam idemque acumen in frigidis saepe aduocatorum scriptis deprehendere sibi non uidentur. Nequeunt ergo barbariem istam, ut aiunt, iudiciorum hodiernorum concoquere, nequeunt tempus sibi pretiosissimum cognitione & decisione controversiarum non raro de minutissimis rebus suscitatarum consumere. Despiciunt eos omnes, qui serio & intento animo ista negotia tractant. Ipsi, quia tamen professio, quam sustinent, & electum semel uitae genus hoc sibi onus imponit, festinantissime sese expediunt. Lectionem actorum aliis, quorum opera utuntur, committunt, aut, si neminem habent, cui confidant, ipsi potissimum partem eorum cursum degustant, neque rationes, quae in utramque partem ab aduocatis asseruntur, ponderant, sed ne inspiciunt quidem; uerum quaestione, de qua lis est, leuiter percepta iudicant statim; & quidquid animos eorum probabilitate percussit, expromunt. Quum itaque nihil grauiter, nihil considerate agant, non possunt non infinitae uariationes & contradictiones, quae integrorum deinde collegiorum fidem minuunt, oriri. Huiusmodi iudicem, cui negotia iudicialia sordebant, PLINIVM fuisse, ex *Epistola eius 10 Lib. 1.* animaduerto, in qua: *Distringor, ait, officio ut maximo, sic molestissimo. Sedeo pro tribunali, subnoto libellos, conficio tabulas, scribo plurimas, sed illiteratissimas, literas. Soleo nonnumquam, nam id ipsum quandoque contingit,*

tingit, de his occupationibus ad EUPHRATEM, philosophum, queri-
 Illo me consolatur: affirmat etiam, esse hanc philosophiae, & quidem
 pulcherrimam partem, agere negotium publicum, cognoscere, iudicare,
 promere & exercere iustitiam, quaeque ipsi philosophi doceant, in usu
 habere. Mihi tamen hoc unum non persuadet, satius esse ista facere,
 quam cum illo dies totos audiendo discendoque consumere. Idem in
 Epistola 4. Lib. II. Distingor, inquit, centumviralibus causis, quae me
 exercent magis, quam delectant. Sunt, enim, pleraeque paruae & exi-
 les: raro incidit uel personarum claritate, uel negotii magnitudine in-
 signis. Iucunda sunt, quae BAYLE in Dictionaire Historique & Criti-
 que art. Des-barreaux lit. C. de IACOBO UALLESIO, alleffore Sen-
 natus Parisiensis, quem Parlamentum uocant, narrat. Is sordidum,
 aiebat, esse negotium indignumque uiro sapiente, acta legere litesque
 iudicare. Quam igitur aliquando acta ipsi legenda & excerpenda
 committerentur, diu, ut satisfaceret muneri suo, adduci non potuit.
 Urgebant partes, atque, ut finem negotio imponeret, assidue flagita-
 bant. Victus tandem continuis harum precibus & collegarum ob-
 iurgationibus, actorem reumque ad se uocat, utroque inspiciente,
 acta in ignem conicit, & pecuniam, de qua lis agitabatur, de suo exsoluit.
 Maluit itaque patrimonii, quam temporis, quod in euolutionem actio-
 rum impenderet, facere iacturam.

XIV.

Uel ex ridicula & nimia erga ueteres Germa- norum leges ueneratione.

Sunt & alii, prioribus non multum absimiles, ingeniosi & deli-
 catuli, qui naueam aduersus iura Romana, nobis tamen pro regula
 in causarum cognitionibus & decisionibus propofita, conceperunt.
 Infinitos in illis errores, innumera uitia sibi reperire uidentur. Ab-
 sonae iis sunt leges omnes, ineptae illarum rationes, absurda deni-
 que cuncta, quae exinde desumuntur. Multa saltem ideo damnant,
 quod in iure IUSTINIANO reperiantur, quae, si in priscis Ger-
 manorum annalibus inuenirentur, fortassis probarent. Potuisse intra
 paucos dies corpus legum multo concinnius & melius confici, si modo
 ipsi fuissent in consilium adhibiti, cum supercilio affirmant, Itaque
 laurco-

laureolam aliquam adepturi libellos contra vsu[m] iuris Romani conficiunt totosque falsissimis facetiis & non illepidis scommatibus aduersus illius assertores complent. Qua ex re duplicem fructum capiunt. Nam & alios aculeato stylo a refutatione scriptorum suorum absterrent. Et festiuissimis iocis suis lectores alliciunt. Ipse nonnumquam non sine voluptate uolumina eorum euoluo, & accidit mihi interdum, quod CATONI UTICENSI, qui, ut est apud PLUTARCHVM in *Vita eius*, quum CICERO aduersus illum causam MVRÆNÆ oraret, Stoicosque philosophos, ex quorum schola CATO erat, argute exagitaret multumque risum iudicibus iniiceret, ipse subrisit, amicisque circumstantibus dixit: *Dii boni, quam ridiculum consulem habemus.* Nam & ego interdum rideo ridiculos ICTOS, qui propter praemium in scenam prodeunt, & auditores lectoresque suos oblectant magis, quam docent. Istud tamen aduersus ius Romanum odium, si in cathedra uel in scriptis euomatur, tantopere nocere nequit, nisi, quod adolescentes scommatibus istis, ut solidam iurisprudentiam fastidiant, commoneantur. At, si in forum protrudantur Doctores isti, uel, si in confessum iudicum aut collegium ICTorum cooptentur, dici non potest, quantas turbas dent. Indignum esse autumant homine ingenioso, in causis dubiis, ad centonem illum, ut loquuntur, legum Romanarum confugere, & subtiles earum ineptias ad decisionem adhibere. Antiqua haec omnia & obsoleta uocant, moribus Germanorum contraria, nec unquam ab his recepta. Substituunt itaque in eorum locum rectam suam, si Diis placet, rationem, atque ad hanc lucernam, quid iustum & aequum sit, exponunt. Adhibent praeterea, nescio quos, priscos Germanorum mores, uarios, incertos & barbariem saeculi sui redolentes. Hinc autem fit, ut sententiae & responsa, quae in huiusmodi officinis excutuntur, nullo solido fundamento subnixa corruant facile, & ab his ipsis, qui ea fecerunt, rescindantur. Pronocant quidem plerumque ad aequitatem, & saepe in responsis suis iura legesque scriptas loco rationum dubitandi ponunt, easque deinde ex aequitate illa reselunt, & ordinem iudiciorum pro lubitu emendant. At aequitati, quae in eorum cerebro nascitur, parum tuto confidas. Poterit ea reliquis collegis iniqua uideri, qui, si ad ipsos similis causa iterum deuoluatur, pror-

prorsus contrarium itidem ex aequitate statuent. Et ipsi nonnumquam, diebus aliquot interiectis, obliti eorum, quae antea aequa crediderunt, diuersam sententiam amplectentur. Haec sunt illa incommoda, quae euitari nequeunt, si aequitati cerebrinae Ictorum decisionem controuersiarum relinquant, certamque normam et medio tollas. Praestat profecto, quaecumque, quam nullum fundamentum, cui innitatur, habere. Ne quis autem existimet, se illud tantum in prisca Germanorum moribus reperiturum. Nihil dicam de eorum barbarie. Sed ii tamen, qui ius Romanum ad statum reipublicae nostrae accommodari posse negant, animaduertere debebant, applicationem prisca iuris patrii longe difficiliorem esse. Germania, enim, qualis hodie est, toto coelo differt ab illa, quae ante aliquot saecula fuit, & longe propius accedit ad similitudinem Romanae, quam priscae Teutonicae reipublicae. Quemadmodum igitur absurdissimum foret, uestitum maioribus nostris usitatum adhibere, sic rideri etiam debent, qui iura obsoleta, indoli, modestiae, consuetudinibus saeculi huius omnino aduersa reducere conantur. Sed facietiam, reduci illa posse. Unde uero ea hauries? Ex Speculis Saxonico & Sueuico aliique huius generis compilationibus profecto non poteris. Ista, enim, uolumina a priuatis composita & auctoritate nulla muniuntur, & nimiam prisca consuetudinum partem complectuntur. Ad annales igitur & priuatos scriptores antiquorum saeculorum confugas, necessesse est. Ex incultis horum & horridis uoluminibus corrudere ueteres consuetudines oportet. O miseram & inquinatam Iurisprudentiam! quae ex turbidis his fontibus hauritur. Ergo fides, quam IVSTINIANO detrahimus, habenda est sacrificiis, monachis ceterisque id genus hominibus, bardis, stupidis literisque elegantioribus ne quidem adpersis. Et quae tandem, si hanc molestiam feras, incertitudo iuris orietur? Stylus, quo auctores isti utuntur, impolitus est & obscurus. Nec consuetudines suorum temporum accurate describunt, sed tanquam rem communiter notam uix leuiter attingunt. Coniecturis itaque in plerisque opus est, ut ius eruas. At alii contrarium ex iisdem saepe auctoribus & iisdem locis conicient. Accedit, quod scriptores isti non unius, sed plurium saeculorum sint, Germani uero nostri mores suos simul cum uestibus fere singulis iustis iustis, & diuersum

diuersum ab eo, quod ante placnerat, receperint. Imo quum mores prouinciarum & gentium, quae Germaniam constituerunt, maxime inter se distederint & discordarint, interdum eiusdem aevi, sed diuersorum populorum scriptores contraria habebunt. Quae uero hinc in Iurisprudentiam nostram incertitudo & confusio inuehctur. Sed scio, me haec difficulter iis persuasurum, quos iuris Romani aedum cepit, quique tempus suum in evolutione scriptorum & monumentorum antiquorum posuerunt, ac nihil fere, quam barbara ista nomina, crepare didicerunt. Hi actum esse de eruditione sua conquerentur, si Ius Romanum reducas. Nolo tamen quis existimet, me studium prae-scae historiae Germanicae damnare. Scio, quam id sit utile ac necessarium in explicando recte iure publico, quod, ut uerum dicam, nihil aliud est, quam series historiarum antiquarum. At in iure privato exiguus eius usus est. Neque etiam Ius IUSTINIANEUM superstitione adoro. Uideo naeuos, quibus id refertum est, & ridere solet. Ictos quosdam, qui nihil elegantius, nihil accuratius, nihil accuratius corpore legum Romanarum confici potuisse, esseque id omni numero absolutum & perfectum, dicunt. Nullum extat in orbe opus, in quo non aliquid reperias reprehendendum. Optimum est, quod minimos & paucissimos errores habet. Hucusque autem ius nullum uidi, quod melius sit & accuratius Romano. Retineamus ergo illud necesse est, neque moueamur uoculis eorum, qui Romanae Reipublicae leges ad Germaniam applicari posse negant. Ego profecto non uideo, quamobrem iura, quibus una ciuitas floruit, in alia licet diuersa paululum locum inuenire nequeant. Neque est tanta inter utriusque reipublicae statum pugna, quam aliqui sibi imaginantur. Prouidentissimos itaque fuisse credo Brunswicensium Principes, qui, ut incertitudinem iurium tollerent, noluerunt, in posterum in terris suis praeci Germanici iurisrationem haberi, sed secundum Iura Romana respondere & pronuntiare iusserunt. Ceterum ego contemtoribus istis legum IUSTINIANEARUM elegantem oppono ex MELANCHTONIS Orat. de Leg. locum, in quo ille: *Monco, inquit, iuniores, ut insulsos & seditiosos clamores eorum explodant, qui hoc Romanum Ius uituperant, & somniant, se nouas leges condere posse. Horum stultitiam non resutabo longa oratione, quum quidam uera, & splendida resutatio opponi possit.*

III

C

Sed

Sed nunc in hac temporis angustia eam omitto, tantum apologum recitabo, qui illustri imagine ostendit, quales sint illi noui Nemothetæ. Simia, quæ captâ ab hominibus, aliquamdiu uiderat urbes, domos, hominum congressus, theatra, spectacula, ludos; postea elapsa rediit ad simias, ac narrat, quid uiderit, hortatur, ut hominum imitatione condant domos, quibus tegantur contra tempestates, & addant mania aduersus leones, lupos, homines: nec tantum hæc utilitas proponitur, sed commemorantur theatra & spectacula. Horum imitatio magnas voluptates pariturâ uidebatur. Placet ergo consilium & dimittunt uetulae simiæ iuniores ad materiam cedendam & saxa conuebenda. Sed heic deprehendunt stultitiam suam simiæ; deerant secures, & ratio nulla erat uel cedendæ materie uel coagmentandi lapides, denique ars tota architectonica deerat; res igitur cogit eas id, quod stulte instituerant, omittere. Harum simiarum quum similes sint multi, qui hoc Romanum ius sapientissimorum & peritissimorum hominum deliberationibus scriptum & deinde illustratum uita-perant, & stulte somniant, se meliorem politiam condere posse, deliramenta explodenda sunt, quorum quanta sit uanitas, etiamsi iuniores nondum uideant, tamen senioribus & peritis credant, non temere leges sapientium & peritorum iudiciis latas, receptas, comprobatas, mutandas esse.

XV.

Causæ variationum & contradictionum in singulis ICtis I. Studium multa & magna uolumina scribendi.

Sed hæc de integrorum collegiorum inconstantia dicta sufficiant. Veniamus nunc ad singulos ICtos eorumque variationes. Primum inter illos locum occupabunt polygraphi isti, qui, dum fami potius quam famæ scribunt, atque breui tempore multa & grandia uolumina conficiunt, non possunt non in hunc scopulum impingere. Duo, enim, hæc diuersissima inuicem sunt, & numquam fere, si paucissimos diuini ingenii uiros excipias, conueniunt, bene scribere & multum scribere. Qui ultimum hoc sibi proponunt, lucram magis & mercedem a librariis promissam, quam gloriam, spectant, atque adeo, ut opera-

rii solent, id unice quaerunt, ut pensum suum, praescriptum scilicet paginarum numerum, quam primum absoluant. Omnia itaque, quae ad eum finem facere videntur, studiose conquirunt, in explicandis rebus leuibus facilibusque uerbo admodum sunt, difficiliora, quae interpretationem morari poterant, uel praetereunt, uel primoribus saltem labris degustant, auctores, quotquot de eodem argumento egerunt, uel ad illud quocumque modo trahi possunt, excubant, et, si amanuenses habent, partem operis, nulla styli uel ingeniorum diuersissimorum saepe ratione habita, inter illos elaborandam dispertiunt. Ita uero magnum repente surgit aedificium, cum summa eorum, qui eruditionem ex mole aestimant, admiratione. Exerescit quotidie dissertationum ceterorumque scriptorum numerus, ut ad ea penitus cognoscenda, quemadmodum VALERIUS MAXIMUS *L. VIII. C. 7. n. 10. in ext.* de CHRYSIPPO ait, longa uita sit opus, aut, quod ERYTHRAEUS in *Pinacotheca P. I.* de ABRAHAMO BZOUIO praedicat, his percurrendis uix unius hominis aetas sufficere uideatur. Quod si uero curatius omnia examines, male inter se cohaerere animaduertes. Quum, enim, ut recte SCHNEIDDEUINUS apud MELCHIOREM ADAMI in *uitis Iureconsultorum* dicit, ad poenitendum properet, qui cito iudicat & scribit, necesse quoque est, ut polygraphi hi multa inconsiderate effutiant, in quibus releendis deinde erubescant. Igitur, quod uno scripto asseruerunt, in altero operose refellunt. Sed quid de diuersis scriptis dico? In uno eodemque libro saepe diuersa contrariaque inuicem proponunt, obliui eorum, quae paulo ante scripserant. Nolo, ne impudens uideat, quemquam nominare, quum uolumina eorum, qui hac in parte maxime peccarant, magnopere celebrentur, & in omnium manibus uersentur. At his, qui commentarios eorum legerunt, ignotum esse nequit, observationem observatione, definitionem definitione, consilium consilio, interpretationem unius legis interpretatione alterius mutari & retradari. Hi ipsi, qui, in IUSTINIANO iure contradictiones legesque uere obstantes reperiri, statuunt, potissimam causam huius leuitatis reiciunt in festinationem TRIBONIANI sociorumque eius, qui, quum Imperator in *L. 3. §. 12 C. de Uetere iure enuel.* decennium ipsis indulgisset, ut celebritate gloriosam aucuparentur, immensum & ex innumeris uete-

rum uoluminibus collectum opus intra triennium absoluerunt. Illud certum est, festinatione hac multos in primum Codicem errores irrepsisse, ut deinde illam IUSTINIANUS retrahere, siue, ut ipsius uerbis ex *Constitutione de Emendatione Codicis* §. 45. utar, purgare, candidum facere & renouare necessum habuerit. Sed ut uno adhuc exemplo sententiam, quam supra asserui, paucissimos scilicet polygraphorum bene & accurate scribere, confirmem, IULIUS PAULUS ex quo plurimae in Pandectis leges excerptae sunt, omnes quidem sui temporis ICtos multitudine librorum, sed & obscuritate atque ambiguitate superauit, ut uerissime de illo scripserit BERTRANDUS *Libro I de Iuris peritis*: *Eius uniuersae leges ita obscurae, ambiguae, uerborumque tenebris inuolutae sunt, ut id, quod de CHRYSIPPO CICERO de diuinatione scripsit, de PAULO dicere uerissime possimus, eum totum hoc uolumen impleuisse oraculis flexiloquis, & obscuris, ut interprete egeat interprete & fors ipsa referenda sit ad sortes.*

XVI.

II. Congeries multorum Auctorum & Commentariorum.

Illi etiam ICti non possunt non in uariationes & contradictiones incidere, qui, ut hodie plerumque fieri uidemus, libros & dissertationes suas non proprio Marte elaborant, sed ex aliorum auctorum scriptis consarcinant. Fieri, enim, non potest, ut, dum multa ex dissentientibus saepe & inuicem contrariis auctoribus excerpuntur, postrema primis non contradicant. Recentiorum exemplorum cupidos ad ipsos illos centones, quorum infinita multitudo est, remitto. Ut ad antiquiora ueniam, de ipsis quidem Pandectis, quae ex duobus uoluminum millibus secundum *L. 2 §. 1 C. de Vetere iure enucl.* excerptae sunt, nihil dicam. ACCURSIUS in medium prodeat, princeps eorum, qui ad ius Romanum commentati sunt. Is sibi ipsi innumeris in locis contrariatur. Sed, si PANZIROLO *de clavis legum interpretibus Lib. II Cap. 29* credimus, *id non ex leuitate ingenii, sed diuersis antiquorum, quas annotabat, opinionibus euenit. His, enim, quae ab aliis inuenta fuerant, ad prolixitatem euitandam, primam nominis*

minis auctorum literam apponere consueuerat, quae etiamnum in medijs glossematibus conseruantur. In fine uero ut plurimum desunt. Ita fit, ut, quae alterius plerumque est opinio, ACCURSII esse credatur, & sibi ipse aduersari uideatur. Haec scribens cogito & doleo illorum uicem, qui, dum iura discere laborant, uinia commentariorum lectione memoriam, ingenium iudiciumque obruunt, atque aliquam scientiam, sed confusam & fluctuantem, acquirunt, uereque post infinitos labores cum illo apud TERENCEM dicere possunt: *Factum probe, incertior sum multum, quam dudum.* Multitudo certe illa auctorum retardat magis, quam iuuat solidae iurisprudentiae studium. Optume itaque fecerit, qui PAULI CASTRENSIS exemplum sequetur, de quo apposite GRAEUA de *Ortu & progressu iuris ciuilibis* p. 200. *Auxit, inquit, illi, ut saepe alijs, scientiam egestas.* Quum, enim, pecunia careret ad emendos commentarios, coactus est omne tempus in ipsarum lectione legum ponere: cuius assiduitate studij ad priscae ac germanae sapientiae integritatem assuescit ingenium. Hinc scripta illius prae alijs ueterem disciplinae candorem ac ueritatem arripuerunt: quem nobis fructum ingens uoluminum in diem increbrescentium ac mentis libertatem irrecientium strues intercipit.

XVII.

III. Transitus ex unius Principis seruitio ad alterum.

Venio nunc ad ICTOS, qui, dum ex unius Principis seruitio ad alterum, qui diuersa iura & contrarium interesse habet, transeunt, ea, quae pro priore olim scripserunt, nunc ipsi refellunt, retractantque. Horum quoque leuitatem nemo cordatior probabit. Dum, enim, sententiam suam sub priore domino constanter retinuerunt, & eam, postquam demum in alterius seruitium transferunt, mutauere, manifeste fati ostendunt, non ingenue se & ex uera animi sententia scribere, sed mercenariam illi, cui seruiunt, operam accommodare. In scriptoribus iuris publici id maxime animaduertes. Sunt, qui olim in Caesaris, uel Electoris, uel Principis, uel Episcopi, uel Ciuitatis liberae ministerio constituti iura eorum strenue defenderunt, deinde uero ab

aduersa parte allecti seruitium animumque mutant, & quae antea asseruerunt, audacter impugnant. Ex multis, quae inuidiae causa nunc omitto, exemplis unum GOTTFRIDI FERDINANDI DE BUCKISCH & LOEWENFELS afferam. Is in sacris Protestantium educatus, quum apud eos locum, quo sibi dignus uidebatur, non statim inueniret, ad castra Romana transfugit, ac tandem *Viennae* Professoris publici munus ex commendatione Patrum Iesuitarum adeptus, horum iussu obseruationes suas in Instrumentum pacis Uestphalicae composuit, quibus Protestantes acerbe insectatur, ipsasque Pacis tabulas, ut sectae suae seruiat & blandiatur, mala saepe fide torquet & explicat. Labore autem uix ultra articulum VII producto, Iesuitarum odium incurrit, eoque Austria expulsus cum uxore liberisque uariis in locis exulauit, summa cum egestate collectatus, ut stipem fere mendicare cogeretur. Uiderunt eum multi *Ratisbonae* per aliquot menses haerentem cupidumque redeundi ad uita sacra, modo quis fuisset pater, qui respicienti filio anulum uestesque daret, & uizulum maceraret. Ipse hostimenti pignorisque loco offerebat, non modo retracturum se, quae in fraudem Uestphalicae pacis in Obseruationibus suis scripsisset; uerum etiam historiam suam Silesiacam, quae inedita adhuc est, locis illis mutaturum, ubi quid coactus fuerit in praedictum probumue Protestantium tradere. Quin se fraudes Pontificiorum detesturum pollicebatur, quibus deceptus ipse sit, ut uenalem calamum haberet. Neque dubitandum, quin haec destinata exitum habitura fuissent, si uitam ei paulo longius producere licuisset. Iam enim, erant, qui sat tolerabilibus & honestis conditionibus uirum, *Caloniae* fame cum suis pereuntem, clam allicere decreuerant, atque id negotium iam aliquibus dederant. Sed ista, antequam perficerentur, mors interuertit. Haec & plura uide apud HENRICUM HENNIGES in praefatione *Meditationum ad Instrumentum Pacis Caesareo Suecicum*. Simile quid IAC. THOMASII in praefatione *LVI. p. 327.* uerbis narro. Quamquam de regno semineo aliis aetatibus disquisitum inter homines doctos fuit, tamen Saeculo XVI. maxime controuersia haec quasi recoqui, & maiore conatu in utramque partem uexari coepit, quum in Anglia post *Eduardi VI.* Regis obitum sorores eius duae *Maria* primum, dein *Elisabetha*, potius Sceptro coepissent. Quorum

rum duarum ut maxime dispar fuit religio, sic factum est, ut, quos MARIA finibus regni eiecisset, illis sub ELISABETHAE imperio tuta esset in patriam reuersio. Ergo qui CALUINI placita sequerentur, his nihil erat magis exosum femineo MARIAE regimine, iisdem uicissim, ubi ad clauum Reipublicae feliciter euectam conspexissent ELISABETHAM, nihil magis uenerabile, quam Regina talis. Hoc magnae constantiae doctrinaeque uir fatetur SCHLUSSELBURGIUS L. IV. *Theol. Caluinist.* p. 324. 325. Ex eadem CALUINI religione GILBIUS, GOODMAN & KNOXUS, qui scilicet exilium suum MARIAE imputabant, *publicis libris, Geneuae impressis.* docuerant, esse contra ius naturale, diuinum & humanum, ut mulier etiam in rebus politicis regnet. At ubi MARIAE imperium ELISABETHA excepisset, eximia & Pontificiorum hostis & CALUINI sequarum faulrix, protinus uerso remigio a Reformatis Anglis non Regina tantum in temporalibus est proclamata, sed etiam caput ecclesiae in spiritualibus. *Ita spatio duorum annorum ipsissima SCHLUSSELBURGII uerba recito, quod prius fuit CALUINISTIS Geneuae moratis ipsissimum uerbum Dei, mox, atque in Angliam redierunt, mutatum est in uerbum Diaboli.* Tantum uidelicet potuit amor in religionem, quam sub alterius feminae regno conculcatam uiderent, sub alterius resurgentem, ut a personis in ipsum imperii genus desedente se affectu, iam proferberent Gynecocratiam, iam dignitati ac famae restituerent.

XVIII.

PUFFENDORFFIUS excusatur.

PUFFENDORFFIUM, quamuis & is in *Rebus gestis FRIDERICI GULEIMI M. Electoris Brandenburgici* multa retractarit, quae olim, quum consiliarii apud Suecos dignitatem sustineret, in *Commentariis de Rebus Suecicis* scripserat, nolo tamen leuitatis insimulare. Neque, enim, potuit aliter uir ceteroquin prudens & industrius. Ad archiuum quippe Brandenburgicum deinde admittus plurima inuenit monumenta, quae ante ignorauerat, quibus refutatio eorum, quae apud Suecos hauserat, continebatur. Sueci potius prouidentiores esse

esse debuissent, nec permittere, ut tantus ab illis uir abstraheretur. Memorabilia sunt, quae ipse PUFFENDORFFIUS hac de re *Holmiae* XXXIX. Iul. anni MDCCXXXVII. ad I. V. PREGIZERUM Consiliarium Wirtembergicum scribit; *Quid deinceps laboris mihi sit suscipiendum, in ambiguo est. Nam ad componendam historiam Serenissimi Electoris Brandenburgici conditionibus honestis euocatus sum, accedente consensu Regiae Maiestatis. Sed post aliqui ostenderunt, parum conuenire, dimitti illum, qui plures per annos archiuum regni euoluit, ac fortasse in historia Electorali quaedam occursura, nationi Suecicae parum gloriosa. Quo tamen ista dubitatio euasura sit, intra paucos dies apparebit. Si Deus uitae quid adhuc largiri uelit, putem, plus me utilitatis patriae meae afferre posse, si Berolini, quam si Holmiae degam. Idem PUFFENDORFFIUS in aliis, quas ad eundem PREGIZERUM Berolini III Octobr. anni MDCCXCI. exarauit, & quas coniunctissimus Collega, J. G. ECCARDUS mihi cum superiore epistola suppeditauit, literis: Id multi, inquit, mirabuntur, quare ego porissimum, qui pro ingenii modulo partem Suecicae genti bello Germanico gloriam tradidi, eiusdem funeri in historia FRIDERICI GUILIELMI M. memorando adhibitus sim. Equidem tu speciosam causam coniectas, amorem recti. Sed, qui penitus ista norunt, plerique indignationem, multi risum continere non possunt. Equidem postquam Sueci ob me dimissum erubescere ceperunt, solite id agunt, ut post absolutum heic susceptum opus ad ipsos iterum remeem. Sed scrupulosioris consultationis est, num mihi hac praesertim aetate eo reuertendum sit, ubi natio exteris alias admodum iniuriam me adspectura sit praekonem uel infelicitatis suae uel praeconsultorum.*

XIX.

OBRECHTI & FRANCKENBERGII exemplum adfertur.

Sed in hac mutatione sententiarum maxima prudentia & circumspectio adhibenda est, ut medium inter leuitatem & obstinationem iter teneas. Duo magnorum uirorum exempla proponam, quae ipse profecto, si similis necessitas mihi imponeretur, imitarer. Alterum OBRECHTI est, qui dum patria eius *Argentoratum* adhuc ad

Ger-

Germaniam pertineret, *Prodrumum rerum Alsaticarum* scripsit, in eoque Gallorum iura strenue oppugnauit. Postea rex Galliarum, *Argentorato* potitus, exempla libri, quotquot apud librarios supererant, aboleri curauit, atque per hoc, ut is rarissime nunc inueniatur, effecit, quin & OBRECHTO, vt ipse librum suum refutaret, praecepit. Verum OBRECHTUS *подтвердѣтос*, vt TENZELIUS in den monatlichen Unterredungen des Jahres 1691. p. 994. adposite loquitur, respondit: *tu eum iam, rex, uictoricibus armis tuis refutasti*. Alterum FRANCKENBERGII exemplum prudentiae quoque plenissimum est. Is principis cuiusdam Imperii minister den Europäisſchen Herold scripserat, deinde uero ab Electore inter purpuratos receptus librum suum edebat iterum. Erant utriusque domini iura in aliquot capitibus inuicem contraria. In hac summa difficultate ita tamen se gessit, vt incredibilem uiri prudentiam hi ipsi, quos offensus uidebatur, sint admirati. Sed audiamus ipsum in *praefatione*. Es erweist sich bey dieser anderweitigen Reuision und Verbesserung des Wercks annoch die Unpartheyllichkeit, daß, wo sich ereignet, daß das höchste Churfürstliche Collegium mit den hohen Fürsten-Rathe diuerse Meynungen und Interesse führet, man beyder höchst- und hohen Theile wichtige Gründe angezeiget, ohne sich eines Ausschlags oder Maßgebung darüber zu unterfangen. Die principia sind freylich nicht allerdings und allenthalben gleich, und sitzen auch wohl in denen höchstbegabtesten Raths-Stuben Ministri, welche bey vorfallenden Gelegenheiten eben so wohl weislich balanciren, ob mit allen Pratenſionen ihres Herrn wieder den hohen Gegentheil auszukommen, oder wie weit, auch mit was Success und Vortheil nachzugehen, oder die Zeit zu gewinnen seyn möchte. Deren Sorgfalt doch wohl zum Zweck behält, daß verhütet werde, damit niemand in die Gerechſamen der Herrschaft eindringen möge. Wäre aber vornehmlich aus ungleich gesinnten Berichten etwas in des Herolds Vorträge eingestossen, welches ein oder andern Ortes Mißbilligung verdienen mögen, so ist es nur auf einen solchen Typum gebracht, daß man zu vertrauen weiß, es werde alles mit einer solchen geziemenden Bescheidenheit nunmehr gefasset seyn, daß Ihre Königl. Majestätlichen Majestät Dero Majestätliche allerhöchste Auctorität, dem

Churfürstlichen Collegio, welches doch nach dem wahrhaften Ausspreche Kayser MAXIMILIANI I. allerdings Königen gleich gewürdigt bleibt, ihre praecipua und praerogatiua, dem Fürstlichen Stande Dero Hoheit und allen übrigen Ständen ihre löbliche teutsche Freyheit, iura autonomiae, und Reichs-Constitutionsmäßige Theilhabung bey der Regierung des heiligen Römischen Reichs Teutscher Nation und Ihrer Lande, in alle Wege, nach bestem Verstande und Möglichkeit, unverletzt, und mit vollkommenen Respect dergestalt beobachtet worden, als es der glorwürdigen harmonie im Reiche nach dessen Verfassung ähulich ist und seyn soll.

XX.

Iussus Magistratus de his, quae inconsulto scripta sunt.

Eorum quoque facienda haec est mentio, qui ea, quae inconsulto & imprudenter scripserunt, alio scripto publice retractare inuiti & magistratus plerumque ope compelluntur. Accidit id nonnumquam his, quorum stylus audacior uel religionem publice receptam, uel ipsum reipublicae statum, uel existimationem aliorum hominum laesit. Quorum aliqui impune temeritatem suam ferunt, aliquibus autem palinodia huiusmodi loco poenae imponitur. Atque ea retractatio tunc sine dubio ignominiosa est, si causa eius, qui retractat, manifesta iniusta sit; puta, si iniurias euomit, aut impiam de Deo rebusque diuinis protulit sententiam. Vid. L. 16. C. Ex quibus causis infamia. Eius autem fama non laeditur, qui ideo, quod liberius, quam homines superstitiosi ferre possunt, ueritatem scripsit, a magistratu istiusmodi hominibus dedito ad temperandam & excusandam sententiam suam adigitur.

XXI.

Eiusmodi coactarum retractationum exempla.

Sed ad exempla ueniamus. Vidimus nostra aetate Iureconsultum, qui, quum publico muneri admoneretur, genus aliquod re-

tractationis, sed mitissimum, subire necesse habuit. At, quum moris nostri non sit, scribere, quae superstites ostendere poterunt, ad antiqua redeamus. CAMERARIUS in Vita MELANCHTHONIS cap. 112. de viro quodam, quem ille Rhetorem uocat, ego ex libro memorato iurisperitum fuisse conicio, haec narrat: *Quidam in libello Rhetoricorum praeceptorum suo exponens exemplum actionis capitalis, NICOLAVM GERBELIVM Iurisconsultum tanquam sacrilegii reum nominatim introduxit; & ab accusatore peragi fecit. Quod factum, ut auctor affirmabat, inconsiderate & temere, etsi non est ista in professione Rhetoricae bella defensio, & optimus atque innocentissimus uir GERBELIVS, & amici ipsius grauiter, quemadmodum par erat, & perquam inique tulerunt. Deque ea iniuria tam atroce querelas suas ad PHILIPPVM MELANCHTHONEM detulerunt, cui illius libelli scriptor notus esset; & significarunt, se constituisse, quibus modis possent, pro fama & dignitate nominis GERBELIANI propugnaturus, & eam contumeliam ab ipso propulsaturus uindicaturusque esse. Haec res quum & PHILIPPO MELANCHTHONI & nobis omnibus magnam dolorem afferret, uidereturque magnopere uel exempli causa animaduertenda, & esset tamen auctor libri is, in cuius persona etiam aliorum respectus uertetur, PHILIPPI autem MELANCHTHONIS animus, ut semper, sic tunc quoque, ad pacem atque concordiam inclinaretur, ita ab hoc est negotium illud his seue conditionibus transactum, ut criminis infamia ante omnia remoueretur, & nomina temeraria, ut affirmabatur, incuria falso inculcata statim inducerentur, & ipse auctor peculiari scripto fateretur iniuriam, eamque a laeso deprecaretur. Magis memorabile est ABRABAMI EZORII, historici, exemplum, qui teste ERYTHRAEO in Pinacothecae uol. I. LVDOLICVM Imperatorem censoria quadam auctoritate, quam sibi ipse attribuerat, esse donatus, tanquam nec iure nec legibus creatum, Imperatorum quasi sonatu mouere, sed postulante Bauariae duce, ac tantam domui suae iniuriam factam querente, in iudicium uocatus sententis est coactus abolere, quod scripserat, ac LVDOLICVM in ea, unde deiecerat, sede reponere. Prodit eius retractatio Ingolstadt anno clo 10 cxxix.*

XXII. *Mutatio sententiae ob priuatam utilitatem.*

Turpior longe est retractatio eorum, qui a sententia, pro qua olim propugnarunt, non ueritatis sed emolumentum sui causa desciſcunt, atque contrariam, quod haec sibi utilior est, amplectuntur. Pessime profecto, quum nemo ius lucro metiri debeat. Igitur reprehendendum puto ALBERICVM, Ictum, qui, ut est apud PANZIROLVM *de Claris legum interpretibus Lib. II. C. 22.* olim fenserat, publiceque docuerat, mortua uxore, dotem ad patrem eius reuertit, deinde uero, quum id sibi accideret, *ſocerum datam pecuniam repente eluſit, & quum ex eo, quod alios docuerat, argueretur, se errore tandem agnito, sententiam mutasse, facete respondit, in quo DIONYSIVM HERACLEOTEM, philoſophum, ZENONIS, Stoici, audirent, imitatus esse uidetur, qui cum praeceptore dolorem malum non esse afferebat, sed indifferentem, quum uero postea renum morbo laboraret, & impatibili dolore cruciaretur, sententiam mutauit, clamans, falsa esse, quae a ZENONE docerentur.*

XXIII. *Queritur: An Ictus sententiam, quam olim defendit, casu sic ferente, contra se admittere debeat?*

Questionem hic mouebo, non prorsus ab hoc loco alienam, an Ictus, qui in controuersia iuris certam sententiam amplexus est, publiceque defendit, eam, casu sic ferente, contra se deinde admittere cogatur. Id quod affirmandum puto ex iure & aequitate naturali, quam etiam leges ciuiles, ut deinde ostendam, agnoscunt. Nihil enim, est rationi conuenientius, quam ut ei iuri, quod quis aequum credit, & in alios statuturus erat, ipse se submittat. Necessesse quippe est, ut sententiam suae contrariam iniustam esse existimet. Igitur sine iniustitia postulare nequit, ut secundum eam in sua causa iudicetur. Quod uero ad ius Romanum attinet, scio equidem, edictum

Etum praetoris, quod in titulo D. *Quod quisque iuris in alterum statuerit, ut ipse eodem iure utatur*, continetur, ad hunc, quem proposui, casum non pertinere. Ipsa uero regula, quae in L. I. §. 1. *cine rit.* proponitur, ut scilicet, quod ipse quis in alterius persona acquum esse credidisset, id in ipsius quoque persona ualere patiatur; uniuersalis est, & per totum ius ciuile regnat, atque ad omnes casus similes accommodatur L. 44. in f. de Pactis L. 59. in f. de Admin. & peric. tut. Rectissime itaque PANZIROLVS de claris legum interpretibus Lib. II. Cap. 15. insignem probitatem BVLGARI laudat, qua is, quum uxorem filiamfamilias, communibus liberis superstitibus, amisisset, dotem focero restituit. Docuerat, enim, antea, defuncta in matrimonio cum liberis filia, dotem, uelut peculium patris profectitiam, ipsi esse reddendam. MARTINVS uero GOSIA, aequitatis ratione subnixus, eam uelut matris patrimonium posteritati acquiri uenebat, qui ex hoc facto a BVLGARI focero consultus: Si mihi, respondit, qui contra te sentio, hic casus contigisset, iure fuisset absoluendus. Sed gener tuus, qui diuersum docuit, sua se iam sententia condemnauit, &, nisi ut falsus interpretis a me turpiter reprehendi maluerit, petitam dotem reddere cogetur. Ita dimissus quum generum interpellasset, BVLGARVS, ne uel sordidae auaritia aut falsae doctrinae notari posset, ad confirmandam, quam tenebat, opinionem, restituta pecunia, MARTINVM Antisophistam prudenter elusit, magnaque cum laude conseruata existimatione, patrimonii, quam famae, dispendium pati maluit.

XXIV.

Peccant, qui contrariis inuicem argumentis in diuersis causis utuntur.

Huc porro pertinent, qui in uno libro sententiam sibi, suo principi, uel reipublicae profectiam acerrime tuentur, & aduersariorum contraria argumenta strenue refellunt, deinde uero ipsis illis aduersariorum rationibus, quum eae sibi utiles uidentur, in alia causa impudenter utuntur. Equidem in bellis istiusmodi fraudes & stratagemata permittuntur, ut hostes suis ipsorum armis induti oppugnemus. Notum est UIRGILIANVM illud:

Materius clypeos Danaumque insignia nobis apertus. At Ictum ista dedecent. Constans est & perpetua iustitia. Nec, quod in una causa est iniquum, in altera sequum fieri potest. Fateor igitur, me aliquando non sine stomacho scriptorem quemdam iuris publici legisse, qui, quum iura Imperii nostri in Italiam exponeret, nulla praescriptione ea tolli posse, nec incuriam priscorum Caesarum recentioribus nocere, operose ostendisset, deinde, quum ad Regum Galliae postulata, quibus illi interdum Germaniam vicinasque gentes turbant, uenisset, ius eorum, si quod habuerint, diuturnitate temporis diu expirasse, & negligentia priorum regum amissum esse, affirmabat. In multis quoque aliis locis eandem praescriptionem, prout illa uel utilis uel damnosa Imperio aut Principi suo esset, modo oppugnabat, modo asserbat. Improbe profecto. Nam si praescriptio inter liberas etiam gentes locum inuenit, prout alio tempore & ex ratione naturali & ex sacro Codice *Iudicum XI, 26.* ostendimus, necesse est, ut illam tam pro nobis, quam contra nos admittamus. Eandem, quam nunc reprehendo, inconstantiam alii iam ante me in AVEVSTINO animaduuerunt, qui, dum contra paganos disputat, persecutiones omnes in causa religionis uehementer damnat, sed, quando Donatistas aduersarios suos refellit, probat & permittit. BAYLE *art. Augustina lit. H.*

XXV.

Nimia subtilitas interdum contradictiones parit.

Apud alios nimia subtilitas efficit, ut in variationes & contradictiones incidant. Sunt, enim, ut cum *SENECA de Beneficiis Lib. I. Cap. 5.* loquar, quorum *acumen nimis tenue retunditur & in se saepe replicatur*, qui, quum ad doctrinam, quam antea iam tractarunt, iterum accedunt, nouas semper rationes uident, quae eos a priore sententia deducunt. Multi certe Icti eo uitio laborant, atque ita animum suum continuis disputationibus atque dubitationibus assuefecerunt, & ingenium acuerunt, ut deinde non aliena solum sed propria quo-

quoque in dubium uocare & oppugnare cogantur. Exemplum nobis, quum recentiora silentio praeterire malim, BALDVS dabit. Quum is parum sibi constans ac saepenumero contrarius reperiatur, id tamen non leuitate, sed ingenii subtilitate euenisse, PAVLVS CASTRENSIS in L. De tutela C. de in int. restit. min. ait. Ipse quoque BALDVS in Consil. 99. ad fin. uol. 2. leuitatem suam sic excusat, ut intellectum, qui ratiocinatur, non semper euidentem sed uarium esse dicat. Pertinent ad hanc classem Doctores illi plus satis accurati, & morosae, ut ab ERASMO Chiliade I. Cent. 2. Adagio 19. uocantur, diligentiae, qui sicut PROTOGENES apud PLINIUM Lib. XXXV. C. 10. manum de tabula tollere nesciunt, qui sine fine premunt suas lucubrations, semper aliquid addentes, adimentes, immutantes, & hoc ipso maxime peccantes, quod nihil peccare conantur. De his egregie PLINIUS Lib. IX. ep. 35. Diligentiam, inquit, in retractandis operibus ualde probo. Est tamen aliquis modus, primum, quod nimia cura deterit magis, quam emendat; deinde, quod nos a recentioribus reuocat, simulque nec absoluit priora & inchoare posteriora non patitur. Exemplum huiusmodi Iureconsulti ADAMI in Uitis Iureconsultorum p. 14. habet. CONRADVS nempe MYTIANVS RVFFVS nihil unquam suorum edidit, ac IOACHIMO CAMERARIO percontanti aliquando causam, quam obrem tam pertinaciter premeret scripta sua, quum omnes arbitrarentur, & ipse quoque putaret, scriptationibus eum operam dare? Ita fieri, respondit, quia sua sibi numquam satis placerent, ideoque malle se frui aliorum subtilitibus. de PAULO EMILIO ERASMO: Vir, ait, eximie doctus sibi numquam satisfaciebat, sed, quoties recognoscebat sua, mutabat pleraque. Diceres opus non correctum, sed aliud: idque subindo faciebat. Quae res in causa fuit, ut citius elephantum pariant, quam ille quicquam edere possit.

XXVI.

Index sententiam latam retractare nequit.

Dicemus etiam pauca de leuitate iudicis, sententiam a se prolatam

Jatam mutantis. Is quoque grauiter peccat. Nam secundum leges nostras iudex ne quidem tunc, quum errasse se animaduertit, errorem hunc suum corrigere & sententiam mutare potest. *L. i. C. Sent. rescind. non pos.* Postquam, enim, semel sententiam dixit, iudex esse definit *L. 55. de Re iud.* & ius parti aduersae iam quaesitum est. Atque hoc non de iudice tantum dato asseritur, sed & de praetore *L. 42. eod.* & de praefide prouinciae *L. 1. §. 27. de Quaest. L. 27. pr. de Panis.* Quae leges ostendunt, in causis quoque capitalibus sententiam semel pronuntiatam corrigi & mutari ab eodem iudice non debere. Optima hoc ratione constitutum est. Variationes, enim, istae perniciosae forent litigantibus uiamque patefacerent iudicibus pro arbitrio & libidine sua rescindendi res iudicatas, quas conferuari, magnopere reipublicae interest. Neque tamen propterea iniuria fit illis, contra quos ex errore aut imperitia pronuntiatum fuit. His, enim, alia proclita sunt remedia, quibus iudicem superiorem adire, atque, ut sententia iniquior aduersus se lata corrigatur, petere possunt.

XXVII.

Aduocati non solum peccant, quum praeari- cantur.

Venio ad aduocatos, in quibus duo inconstantiae genera animaduerto, crassius unum & legibus expresse notatum, alterum subtilius, quod nec ZIEGLERVS in *Rabulistica*, qua tamen omnes improbas caudicorum artes complectitur, obseruauit. De illo primum agendum est, quod ab his committitur, qui, relicta causa eius, quem hucusque defenderunt, ad alterum transeunt, eumque aduersus priorem clientem suum tuentur. Nolo hic disputare, quod nonnullos facere uideo, utrum istud aduocatorum crimen ad falsa, an ad praeariaciones referendum sit. Non puto tamen errare, qui inconstantiam istam praeariacionem dixerit, propter *L. 212. de uerborum signif.* ibi: *ex parte actoris in partem rei concedunt* & *L. 4. §. 4. de his qui notantur inf.* ibi: *ex utraque parte consilit.* Sed quaecumque tandem huius criminis nomen sit, certum est, peccare aduo-

aduocatum eiusmodi, puniriq; debere. De poena autem vide *Constitutionem* CAROLI V. *Art. CXV.* Ceterum quod ad distinctionem attinet, quam nonnulli Doctores apud CLASENIUM *ad dict. art. CXV.* adhibent, ut, si controuersia iudicialiter uentilanda in factō consistat, aduocato ad partem diuersam transire non liceat, sed, si in iure tantum, id eidem permissum sit, non uideo, quomodo ea heic locum inuenire queat. In omni controuersia iuris & facti quaestiones concurrunt, siue, ut cum ALFENO in *L. 52. §. 2. Ad L. Aquilianam* loquar, ius semper in causa est positum. In omni iudicio officium iudicis est, ius ad facta obuientia applicare. Et aduocati non ad iura explicanda, quae magistratus nosse debet, sed ad factum perspicue proponendum adhibentur. Nullae itaque essent aduocatorum partes, si lis in iure tantum uerteretur. Sed fac etiam, super iure solo, non factō, disceptari; peccaret tamen aduocatus, qui, deserta causa, quam in iure fundatam esse semel agnouit, deinde contrariam amplecteretur. Alterutra, enim, non potest non iniusta esse. Accedit, quod in *L. 212. de Verb. sign.* ex parte actoris in partem rei concedere, in *L. 4. §. 4. de his qui not. infam.* uero, ex utraque parte consistere, ad praeuaricationis crimen simpliciter refertur. Nullum ergo heic locum distinctio supra allata habebit. Ex eodem fundamento refellitur quoque sententia ACCURSII in *L. ult. de Postulando* statuentis, aduocatum in causa appellationis uariare, eumque, quem in prima instantia defenderat, oppugnare posse. Recte etiam ZIEGLERVS in *Rabulistica C. XXV.* refellit PAVLVM de CASTRO existimantem, posse aduocatum, iuris instrumentis & probationibus unius partis, si pars illa iustum praestare salarium recuset, alteri in iudicio adesse. Nec ferenda est opinio MEUII, qui *P. IX. Decis 173.* illum aduocatum non praeuaricari dicit, qui, quum uni parti operam praestitisset, deinde ab hac dimissus eandem aduersae praestat. Vide *Jessische Hof-Gerichts Ordnung P. I. tit. 8. §. 17.* ibi: wider die ichtigs, denen sie einmahls zu dienen auf sich genommen. Et recte Scabini Lipsienses apud MARTINI in *Processu Tit. III. §. 1. n. 20.* mulctarunt caudicum, qui in concursu creditorum curatoris litis officium, simul uero unius ex creditoribus causam defendendam susceperat. De cetero insigne praeuaricationis exemplum DEMOSTHE-

NES apud PLVTARCHVM in *Vita eius* praebet, qui in uno iudicio duas orationes conscripsit, quarum altera actor, altera reus uteretur, opifices imitatus, qui ex una saepe gladiatorum officina aduersariis pugiones, quibus dimicent, uendunt. Animaduerti quoque aliquando in actis, aduocatum filci, qui ius uenandi cuidam praedii equestris possessori ex officio euincere debebat, tam frigide egisse, ac argumenta sua, & quas sine dubio contra probationes aduersarii habebat, exceptiones omisisse, ut Icti, quamuis praeuaricationem perfentiscerent, litem tamen secundum eum dare cogerentur.

XXVIII.

Sed & quum causas sibi contrariantes defendunt.

Subtilius aliquantulum peccant isti causidici, qui in diuersis processibus contrarias inuicem sententias defendunt, & quod modo acerrime oppugnarunt, in alia causa & iudicio magna contentione affirmant. Uideas aliquando aduocatum, dum ex parte virginis stupratae aduersus stupratorem consistit, multa pro cliente asserre, quae, interiectis paucis diebus, in alia causa, ubi stupratorem quemdam tuetur, operose refellit. Uideas eum modo pro testis cuiusdam habilitate pugnare, quem in alio iudicio suspectum reddere laborat. Aliis exemplis fora quotidie perstrepunt. Sed quid improbum magis esse potest, quam sordidi lucelli causa id, quod modo iniustum iudicasti, nunc pro bono & aequo uenditare. Aut ergo iustitia non est constans & perpetua uoluntas, aut aduocati illi iniustitiae notam non effugient. Nemo itaque cordatus M. ANTONIUM, Oratorem, excusabit, qui apud UALERIUM MAXIMUM *Lib. VII. C. 3. §. 5.* idcirco se aiebat nullam orationem scripsisse, ut, si quid superiore iudicio actum ei, quem postea defensurus esset, nociturum foret, non dictum a se affirmare posset. Ut uero unusquisque impudentiam priscorum aduocatorum Romanorum contraria asserentium rectius intelligat, insignem ex CICERONIS *Oratione pro CLUENTIO* locum integrum heic exscribam: *Ego uero, si quid eiusmodi dixi, neque cognitum commemorauit, neque pro testimonio dixi, & illa ora-*

bio potius temporis mei, quam iudicii & auctoritatis fuit. Errat uehementer, si quis in orationibus nostris, quas in iudiciis habuimus, auctoritates nostras consignatas se habere arbitratur. Omnes enim illae orationes causarum & temporum sunt; non hominum ipsorum ac patronorum. Nam si causae ipsae pro se loqui possent, nemo adhiberet oratorem. Nunc adhibemur, ut ea dicamus, non, quae nostra auctoritate constituentur, sed, quae ex re ipsa causaque ducantur. Hominem ingeniosum, M. ANTONIUM, aiunt solitum esse dicere, idcirco se nullam unquam orationem scripsisse, ut, si quid aliquando, quod non opus esset, ab se esset dictum, posset se negare dixisse. Ego uero in isto genere libertius cum multorum, tum hominis eloquentissimi, & sapientissimi T. CRASSI auctoritatem sequor, qui, quum L. PLANCIUM defenderet, accusante M. BRUTO, homine in dicendo uehemente & callido, quum BRUTUS, duobus recitatoribus constitutis, ex duabus eius orationibus capita alterna inter se contraria recitanda curasset, aliquantum esse commotus dicitur. Itaque in respondendo exposuit utriusque rationem temporis, ut oratio ex re & causa habita uideretur. Ego autem illa recitata esse non moleste fero. Neque enim, ab illo tempore, quod tum erat, neque ab ea causa, quae tum agebatur, aliena fuerunt. Neque mihi quidquam oneris suscepi, quum ista dixi, quo minus honeste hanc causam & libere possem defendere. Nihil profecto est hac excusatione impudentius, nihil oratore, nihil ICTO indignius.

XXIX.

Leuitas ICTorum religionem temere mutantium.

Restat, ut pauca de ICTis, qui inconstantiam suam non tam in scriptis, quam uita & moribus prodiderunt, adiciamus. Inter eos connumerabimus potissimum, qui temere sacra mutarunt, atque a religione in aliam lucri spe aut ambitione ducti transierunt. De BYCRISCHIO supra iam in §. XVI. diximus. De REINHARDO BACHOUO uide PRASCHIVM in Mausoleo TABORIS. Sed ceterorum omnium leuitatem longissime superauit FRANCISCVS BALDWINVS, ICTus Gallus, si uera sunt, quae illi obicit ANTONIVS GVAE-

GVAERINIVS epist. ad BALDVINVM apud RIIVETVM *Oper. Tom. III. p. 1127*: *Septies, inquit, bis viginti annis religionem mutasti. Non saepius fere serpentes pellem mutant. Educatus es apud tuos in Flandria Papistice. Postea Geneuae Christianam religionem professus es, eoque nomine aliquoties ad Corporis CHRISTI communionem accessisti. Inde Lutetiam profectus Papisticum habitum recepisti. Mox Geneuam reuersus, & in CALVINI contubernio, mensa, familiaritate, menses multos commoratus, iterum Euangelici nominis factus es. Postea Biturigibus ad Papisticam idololatriam, & tamquam canis ad uomitum, redisti. Inde Argentoratum profectus, Euangelicum te professus es: cum PETRO MARTYRE uixisti: coenam dominicam in Gallorum Ecclesia amplius decies participasti. Mox Heidelbergam delatus confessioni Gallicarum Ecclesiarum, sub qua paulo ante coenam dominicam duodecies sumferas, hostis factus es, & HESSVSIANIS te paribus dedisti. Tandem in Galliam reuersus, quartum Papista factus es. Horum si quid falsum aut fictum sit, uolo, ut mihi oculus eruas, aut, ut calumniatorium tuum supplicium imitemur, crura mihi suffringas.* Et ob hanc ipsam in religione uariationem BALDVINVM Ecebolium appellatum fuisse, THEODORVS BEZA in scripto, quod contra BALDVINVM edidit, testatur.

XXX.

Uel officia sua cum nouis dignitatibus facile commutantium.

Istorum quoque Ictorum leuitas merito reprehenditur, qui ambitione aut auaritia inducitur locum, in quo constituti sunt, temere mutant, desertoque legitimo munere, nouas semper dignitates, nouaque stipendia, ingrati & immemores acceptorum a priore domino beneficiorum, aucupantur. Equidem uitium istud commune eruditorum esse scio, ut non contenti praesente conditione nouam semper & lautiozem quaerant. Plena sunt imprimis Patrum scripta, plena Conciliorum decreta, plena iura canonica querelarum de Clericorum & Theologorum inconstancia, quod illi, ut HIERONYMI uerbis in *Epist. ad OCEANVM* utar, uirginalis pauperulae societate contenta, ditio-

ditioris adulterae quaerant amplexus. Et apposite admodum *Concilium Sardinense can. 1.* *Ne cui, ait, liceat Episcopo, de ciuitate sua ad aliam transire ciuitatem. Manifesta est, enim, causa, qua hoc facere tentat; quum nullus in hac re inuentus sit Episcopus, qui de maiore ciuitate ad minorem transiret. Unde apparet, auaritia ardore eos inflammari, & ambitioni seruire, & ut dominationem agant. Uide quoque c. 19. 25. 26. VII. q. 1. nec non c. 2. & 3. X. de Translatione Episcopi.* Sed prae reliquis omnibus ICTos hac in parte peccare uideas. Quodsi enim uitas eorum euoluas, paucissimos reperiās, aliquam saltem nominis celebritatem adeptos, qui non bis uel ter locum mutarint, haudquaquam honoris diuini & boni publici causa, tamen eam praetexant, sed ut stipendium augeant, & dignitatem amplificent. FRANCISCVS ACCARISIVS, ICTus in academia Senensi summus, ex Gymnasio suo se a Parmae & Placentiae Principe assiduis inuitationibus ac oblato Consilii titulo euocari, deinde a Magno Etruriae Principe nouis conditionibus reuocari passus est. Atque tamen ille constantiae famam non perdidit, quam in eo summis laudibus effert ERYTHRAEVS in PINACOTHECA P. II. C. 25. Quodsi ergo uir constans, & qui secundum ERYTHRAEVM nullam spem lucri, quamuis magni, patriae caritati anteposuit, toties potuit uariare; quid non illis accidit, qui constantiam talem, fixumque ac stabile propositum non habent. De BALDVIÑO in praecedente §. diximus. Nulla potest esse in iuene luxuriosissime uiuente tam uaga libido, ut inconstantiam BALDVIINI tot scholas & academias percurrentis aequet. Turpiores tamen longe fuerunt ALCIATI artes, qui nouas sibi uocationes procurauit, non hac mente, ut obsequeretur, sed ut augmentum stipendii obtineret. Ipsum audiamus in *Epistolis GVDII p. 79.* *De Patauino, inquit, aut Bononiensi Gymnasio tibi mandata dederim, non quod in hac academia uenturus sis, sed quod Auenionenses, si sciuerint ab aliis quoque me sollicitari, ne eos deseram, timebunt & augebunt stipendia. Quare cum eis potissimum uelim haec dissemines, quos coniectabis idoneos esse, ut in Auenionensem academiam literas harum rerum indices dent.* Utebatur itaque arte ista ALCIATVS, quam ERASMVVS amico suo per iocum in *Epist. XIII. L. VIII.* commendat: *Nosti, in-*

E 3

quiens,

quiens, τὴν Βιταννικὴν Ζηλοτυλίαν. Hac in tuum bonum abutere. Duabus sedeto fellis. Suborna diuersos procos, qui te ambiant. Mizare & appara discessum. Ostendo literas, quibus magnis pollicitis auocaris. Subducito te nonnumquam, ut subtracta copia desiderium acuat. Bene tamen fraus ista cessit ALCIATO. Quum, enim, Biturigibus constitutus callide effecisset, ut Patauium uocaretur, immane quantum aucto stipendio, apud Biturigas remansit, teste uos-
sio *Epist. XLVIII, p. 91. & 92.* Prudentius fecissent Bituriges, Bononienses imitati, qui, quum praesensissent, FRANCISCVM ACCVRSIVM in Galliam abiturum, non aucto stipendio, sed poena publicationis bonorum indicta, praeceperunt, ne recederet, atque quum ipse ciues elufurus, omnibus amico uenditis, discederet, bona nihilominus publicarunt, eaque non nisi reuerso restituerunt; ut narrat PANZIROLVVS de *Claris legum interpretibus Lib. II, C. 29.*

XXXI

Uel iurisprudentiam sine iusta causa deferentium.

Dicendum etiam est, sed paucis, de inconstantia illorum, qui, relicta Iurisprudentia, ad aliud uitae genus se conferunt. Nolo equidem illos, qui iustis rationibus induci instituti sui & uitae rationes mutant, uituperare. Vidimus ICtos, qui ex aliorum scholis ad nostrum ordinem transferunt, felicissimos & ad summum plerumque fastidium euectos fuisse. Nemo ignorat, uiros summos, BRYNNEMANNUM, STRAUCHIUM, SCHILTERUM, ZIEGLERUM, STRYKIUM, antequam ad Iurisprudentiae sacra accederent, Theologorum scholas frequentasse. ARNOLDUS etiam CORVINUS, relicto, quod apud Lugdunenses iam occupauerat, sacerdotio, ICTum se fecit, & immortalem in hac arte gloriam consequutus est. At hi summis rationibus ad uariandum induci sunt. Sed remere uiam, quam semel ingressus es, deserere, maximum est leuitatis argumentum. Et obseruari, multos, qui ex ICTis ad alios transfugerunt, fortunam minus propitiam sensisse, & famam atque celebritatem nominis, siquam adepti sunt, insigni quodam errore aut flagitio commaculasse. QUIDI-

us, teste SENECA, primum oratoriae arti atque Iurisprudentiae operam dedit, & egregie in illis profecit, ac centumvitalia iudicia exercuit. Deinde uero, deserto foro, immerfit se poetico studio, & lasciuus carminibus spurcam apud libidinosos homines laudem nactus est, meritissimo tandem exilio, in quo etiam periit, multatus. Non multum ab simile fatum fuit IOANNIS BAPTISTAE MARINI, Itali, qui diu etiam Ictos sequutus, tandem ad Poetas transiit, carminibusque suis, quae tantum libidinem & luxuriam spirant, nomen aliquod apud improbos, simul uero odium apud cordatos uiros consequutus est, & per integram uitam suam cum exilio & miseris confictatus est. Uide IO. FRANCISCVM LAVREDANVM in *Vita MARINI*, qui tamen, quum MARINVM iura primum didicisse scribit, inepte satis addit: *Oceanum legum optuna & felicissima ingenia absorpsisse*. ACOSTA felix fuisset, si in Iurisprudentia, quam primum elegerat, mansisset. At quum deserta illa, Theologum se & subtiliorem Philosophum faceret, in Iudaeorum primum, deinde Atheorum errores incidit, & tandem uitam sibi ipsi ademit, ut narrat LIMBORCH in *Exemplari humanae uitae*. Nihil dicam de AGRIPPA, qui ab initio Doctor Iuris, postea animum ad alia studia applicuit, & in magiae suspicionem incidit, perpetuisque calamitatibus huc inde iactatus fuit. Insigne est THEOPHILI MILETERII exemplum apud SAMVELEM MARESIVM in *Antichristo reuelato Lib. II. C. ult.* Is *Heidelbergae* leges didicerat, diuque professionem aduocati exercuerat. Sed, quum aliquando in frequenti senatu obmutuisset, relicta Iurisprudentia ad Theologiam adspirauit, sed satis infeliciter. Scripta, enim, eius carnificis manu combusta, ipse equales dolores diuturnique carceris squalores perpeffus fluctuantis animi sui graues dedit poenas.

XXXII.

Laudabiles retractationes legumlatorum.

Illaudabilis fuit, quam hucusque descripsimus, Ictorum inconstantia. Saepe uero, ut iam ab initio monuimus, illa laudem mere-

meretur. Vidimus itaque summos ICtos, qui, salua auctoritate sua, sententiam, quam olim defenderunt, mutarunt publiceque retractarunt. Iplis adeo legumlatoribus hoc licere, arbitramur. Nam, ut recte IOANNES XXII. Pontifex in *c. un. de Tormentis in Extravaag*: *In futurorum*, inquit, *eventibus sic humani fallitur incertitudo iudicii, ut, quod coniectura probabili ex nunc interdum attenta consideratio utile pollicetur, reperiri damnosum quandoque contingat; nonnunquam, quod consulte statuitur, ex sanioris inspectione iudicii consultius reuocatur. Et BALDVS apud PANZIROLVM de Claris legum interpretibus Lib. II. cap. 70.* mirifice Episcopo Ticinensi roganti, cur leges toties ac tam facile mutarentur, respondit; legumlatores medicorum instar, pro temporibus remedia parare; id, enim, esse iustum, quod temporibus conueniret, & propterea, quae in pace uentur, in bello licere.

XXXIII.

Legislator recte mutat legem, etsi se eam non mutaturum dixerit.

Atque tunc quoque legislatori permittimus, mutare legem suam, quum ipse facultatem mutandi sibi, adiecta legi formula, ademit. Occurrunt subinde huiusmodi leges, in quibus conditores, numquam se illas mutaturos, pollicentur. In Constitutione FRIDERICI Imperatoris de *Incend. & pac. uiol.* haec reperiuntur: *Volumus, ut haec tam utilis ordinatio omni tempore rata permaneat, & perpetuo iure seruetur.* Et BONEFINVS de rebus Hungariae, legibus ANDREAE regis adiectum fuisse, memorat; *Et ut haec nostra tam concessio quam ordinatio sic nostrorumque successorum temporibus in perpetuum ualitura.* Ipse denique CAROLVS IV. in *Aurea Bulla*: *Haec, ait, edita & perpetuum ualitura lege sancimus.* Non obstante tamen eiusmodi formula, posse legislatorem eiusue successores ius statutum, si modo cum Ordinibus prouinciae suae pactum nullum de conferuando illo inuit, publicae utilitatis causa tollere nouumque facere, existimamus. Recta, enim, ratio indicat, neminem sibi ipsi obligationem, a qua recedere nequeat, imponere posse. Neque igitur peccarunt Caesar Imperique Ordines, quod Auream Bullam, istam perpetuum ualituram legem, in plurimis capitibus mutarunt.

XXXIV.

XXXIV.

Uel etiam iusiurandum adiecerit.

Neque aliud dicendum putamus, tamen si legislator legem suam iureiurando confirmarit. Iusiurandum, enim, per se efficaciam non habet, sed accedit saltem negotiis ualidis, & obligationem, quam illa induxerunt, confirmat, si uero eanullam habeant; nouam non constituit, multo minus ueterem, quae iam adest, tollit. Princeps igitur, cui salus reipublicae suprema lex & obligatio est, tollere hanc & se ipsum iureiurando ad ius tale, quod aliquando pro conditione temporis reipublicae perniciosum esse potest, perpetuo seruandum obstringere nequit. Temerarium potius foret iusiurandum tale, quam obligatorium. Iurauerant Lacedaemonii, se leges, quas suadente L Y C U R G O receperant, non abrogaturos, ut P L U T A R C H U S in L Y C U R G O narrat. Nihilominus deinde, auctore C L E O M E N E, recte sustulerunt legem de non admittendis peregrinis, quum propter penuriam hominum agros suos incursionibus hostium exponi animaduertent. Nondum ex memoria hominum excessit Edictum illud perpetuum, quo Bataui superiore saeculo sanxerant, ne quis unquam reipublicae gubernator aut prouinciae praefes crearetur. Subscripserant illud & iureiurando firmarant magistratus omnes, atque inter hos ipse G U L I E L M U S, Arauionensium Princeps. Quum tamen inter funestissima bella, quae quadam uelut conspiratione facta anno 1672. in Bataviam confluxerant, e reipublica esse uideretur, rectorem iterum constituere & reducere pristinae praesidis dignitatem; magistratus omnes edictum istud aboleuere, ipseque Princeps non detrectauit oblatum munus, sine omni, ut ego puto, periculi metu. L U D O U I C U S XIV. Galliarum Rex, feruensissima lege priuata certamina, quae duella uocamus, interdixit, atque, ut G U L I E L M U S R I B I E R I U S Tomo I. des Lettres & Memoires d'Etat sous les Regnes des FRANÇOIS I. HENRI III. & FRANÇOIS II. memorat, fidem regiam & iusiurandum solemne interposuit, se statutas in lege ista poenas exsequiturum, neminemque, quaecumque etiam causa foret, exempturum. Facile tamen excuso, quod ille postea quibusdam, quos seruari reipublicae intererat, poenam remisit.

XXXV.

Exempla laudabilis retractationis ex iure Romano.

Afferam uero aliquot ex iure nostro Romano mutatarum ab ipsiſſatoribus legum exempla. Omnium elegantiffimum eſt, quod in *L. 17. pr. de Iure Patronatus* reperitur, ubi *ULPIANUS*: *Diui*, inquit, *fratres*, *MARCUS* ſcilicet *ANTONINUS PHILOSOPHUS* & *CAELIUS UERUS*, in hæc uerba reſcripſerunt: *Comperimus a peritioribus, dubitatum aliquando, an nepos &c. & PROCLUM ſane non leuem iuris atrocitorem in hac opinione fuiſſe, cuius ſententiam nos quoque ſequuti ſumus, quum reſcriberemus ad libellum CAESIDIAE LONGINAE, ſed, quum & MAECIANO, & aliis amicis noſtris iuſperitis adhibitis, plentius tractaremus, magis uisum eſt &c.* Omnes *IUSTINIANI* retractationes enumerare, longam nimis foret. Igitur non niſi aliquas commemorabo. Tulerat *Legem 23. C. de S. S. Eccleſiis*, qua centum tantum annorum præſcriptionem Eccleſiis opponere iuſſerat. Quam tamen quum iniquam uideret, ſuſtulit iterum in *Nouella CXI.* hac præſatione uſus: *Quod medicamenta morbis, hoc exhibent iura negotiis.* Unde conſequitur, ut nonnunquam a iudicio diſcordet effectus, & quod credebat coniectura prodeſſe, experimento inueniatur inutile. Uide quoque *Nouellam CXIX. C. 9.* qua *L. 29. C. de Teſtamentis* a ſe ipſo latam abrogat. Adde *Nouellam CXXVII.* qua *Nouella CXVIII.* tollitur, & in qua ſic præſatur Imperator: *Noſtras leges emendare nos non piget, ubique utilitatem ſubiectis inuenire uolentes.*

XXXVI.

Integrorum Collegiorum licitæ retractationes.

Integra quoque Ictorum Collegia cedere ueritati, & ſententiam, quam maiores eorum uel ipſi etiam olim defenderunt, retractare non erubescunt, ſi, re rectius conſiderata, contrarium æquius deprehendant. De ipſa Imperii Camera hoc aſſerunt *ULTEIUS Conf. Marpurg. 34. Vol. 1. u. 53.* cuius uerba ſupra in §. 9. attuli. Nec deſunt exempla, quibus ſummum tribunal, quod *Viennæ* nomine *Caesaris* ius dicit,

dicit, ad supplicationem uel reuisionem a partibus petitam, priorem a se latam sententiam immutauit. Non dicam de aliis Collegiis. Ipse, qui alteri Ictorum Ordini nunc assideo, animaduerti, uiros prudentissimos & eruditionis laude per uniuersam Germaniam celebres non dubitasse, sententiam inueteratam & a maioribus acceptam deferere, sicubi contrariam aequitati & legibus magis conuenire, luculentis rationibus ostenderetur. Uide exempla apud BERGERUM in *Supplementis ad Electa Disc. For. P. II. p. 458. & 459.* & GRIBNERUM de *Intercessione coniugum in delictis carnis §. 62.* qui ultimus mirifice protulit: *Grauiissimum, inquit, est, quo haud pauci Ictorum laborant, praecudium; praecudicia, ita, enim, appellant res iudicatas, ius facere, quasi legum cultorem deceret, non, quid iudicari debuerit, attendere, sed, quod fuerit iudicatum. Itane uel centum sententiae contra solidam iuris rationem latae efficiunt, ut impofterum quoque non liceat reuolui sentire? Nihil puto indignius esse libero homine, non dicam iustitiae sacerdote, quam malle cum maioribus errare, quam sine iis sapere; errorem ueritati, obseruantiam iuris rationi, praecudicia legibus praeferre. Imprimis uero impium & crudele foret, obseruantiae idolo humanas immolare uictimias, & ubi de hominis sanguine agitur, sine lege, sine solida iuris ratione capitalem dicere sententiam, quia alii bona fide dixerunt olim.*

XXXVII.
Exemplum ordinis Ictorum in Academia Iulia.

Sed afferam exemplum, quod ipse contigisse recordor. Decesserat quis, nullo condito testamento. Antequam tamen moreretur, eum, qui ab intestato sibi successurus erat, aduocarat, fideique illius commiserat, ut amico cuidam certam pecuniae summam exsolueret. Ualebat sine dubio hoc fideicommissum, tamen si nulli testes adhibiti essent, ex *L. ult. C. de fideicommissis.* At probatio eius necessaria erat, quod haeres, quidquam se a testatore audiuisse, negaret. Praesentes quidem fuerant duo testes, iique omni exceptione maiores. Hos osterebat fideicommissarius. At haeres admittere illos nolebat, sed iusiurandum sibi ex dispositione *all. L. ult.* deferendum, nullique alii probationis generi locum esse, aiebat. Fideicommissarius contra respondebat; perisse

perisse causam suam, si haereditas iurijurando stari oporteret, illum iurijurandi uel centies poieraturum, subsidiariam uelle probationem per iurijurandi delationem, eam, si testes uel documenta adsint, a iudice circa uitanda periuria prouido nec admitti quidem debere, nec obesse sibi *Legem ult. C. de Fideicommissis*, quae iurijurandi tantum mentionem faciat, eam quippe restringendam esse ad casum, qui frequentius contingit, quum moribundus nullis, aut inhabilibus testibus adhibitis, solius haereditis praesentis conscientiam onerat. Petebat itaque, ut testes sui examinarentur. Nec quisquam ex Collegio erat, cui non aequissimum id postulatum uideretur. Obstabat graniter contraria obseruantia, de qua BERGERUS in *Supplementis ad Discept. For. P. I. p. 191.* testatur. Sed peruicit iustior sententia, ut secundum illam, neglecta praesentis opinione, Mense Nouembri anni 1710. pronuntiaretur. Tulerat non ita pridem Ordo Ictorum Helmstadiensium sententiam, rectam ceteroquin & iuri communi exacte conuenientem, de coniugum successione. Ab altero litigantium per querelam nullitatis eam impugnabat & contrariam in urbe sua consuetudinem, quam Icti isti ignorauerant, uigere asserbat, atque argumentis clarissimis ostendebat. Nec detrectabat, quum super nullitate ista pronuntiandum esset, acta ad idem collegium remitti, candori eiusdem confisus. Neque sefellimus spem. Paucis, enim, antequam haec scribo, diebus sententiam a nobis conceptam, tamquam iuribus eius loci contrariam, nullamque, rescidimus & in diuersam concessimus.

XXXVIII.

Icti singuli honeste se retractant idque uel sponte faciunt, exemplo PAPIANI,

VLPIANI, IULIANI, SCAE-

UOLAE.

Tandem ex Ictis singulis uiri magni nominis saepe errores suos ingenue confessi sunt, atque ea, quae minus accurate scripserant, publice retractarunt. Nonnulli sponte & a nemine moniti id fecerunt. Nonnulli ab aliis rectius edocui priorem opinionem suam abiecerunt, monstratamque sententiam amplexi sunt. De illis primum dicemus. Inter antiquos eminent PAPIANUS, quem DIOCLETIANUS in *L.*

14 C. de Praediis & aliis rebus min. prudentissimum, IUSTINIANVS, in L. 30. C. de Fideicommissis acutissimi ingenii virum & merito ante alios excellentem appellat. Variavit tamen ille atque in contrarias declinavit sententias. Ita quippe IUSTINIANUS in L. 22 §. 3 C. de Furtis Licet, inquit, ab antiquis variatum est, & ab ipso PAPINIANO, in contrarias declinante sententias; tamen nobis hoc decidentibus PAPINIANUS, licet variaverit, eligendus est, non in prima, sed in secunda eius definitione. PAPINIANO iungo ULPIANUM, cuius non minor est auctoritas. Nullum quoque subinde sententiam mutasse colligo ex Constitutione IUSTINIANI de Emendatione Codicis §. 3. IULIANUM, quem IUSTINIANUS iuris subtilissimum testem & summum auctorem iuris scientiae vocat, se retractasse, cuius eius ad AFRICANUM Tractatu IV. p. m. 412 ostendit ex L. 19. §. 5. Ad SC. Uellei. Idem fecit CAEUOLA, & in inferioribus ea, quae ante dixerat, mutavit, uti ex L. 23 §. 3 de acquir. rer. domin. apparet. Ceterum retractationes illas ab antiquis ICTis repetitas praelectiones appellatas fuisse, IUSTINIANUS in Constit. de Emend. Codicis testatur: In antiquis, inquit, libris non solum primas editiones, sed etiam secundas, quas repetitas praelectiones veteres nominabant, subsequutas esse, inuenimus.

XXXIX.

GOUEANI, CARPZOUII, ZIEGLERI, BERGERI, THOMASII.

Inter recentiores ICTos primum ANTONIUM GOUEANUM nominabimus, de quo ita HOTOMANNUS in Antitriboniano C. VII. Hoc loco, ait, factum GOUEANI notandum est, qui in publicum edito libro de iure accrescendi, postquam DUARENUS item de ea re scripserat, sed prorsus aliter, quam ipse, GOUEANUS post determinum circiter librum suum retractavit, his verbis in praefatione operis usus: Sententiam huius legis ut ante me fortasse nemo, ita nequa ante hunc diem ego intellexi. CARPZOUUS P. I. C. 29 def. 10 cum Scabinis Lipsiensibus affirmaverat, in renouatione arresti momentum quoque temporis & horam obseruari debere. Deinde uero Lib. IV. Resp. 37 ingenue fatetur, se istam opinionem, quod solido destituitur fundamento, reliquisse. Idem CARPZOUUS contigit circa quaestionem, an depositario super dolo ab eo

F 3

commisso

commisso iusiurandum deferri queat. Negauerat eam prius *P. I. C. 12 def. 31* iterum Scabinorum auctoritatem sequutus. Postea autem in *Decisione 231* aientem sententiam tuetur, faceturque *n. 13*, posteriores cogitationes longe saniores esse prioribus. Negauerat ZIEGLERUS ad GROTIUM *Lib. II. C. 2 n. 5*, Principem quidquam posse circa modum acquirendi ex iure gentium prouenientem, nec impedire legem civilem, ut capientifera capta non acquiratur. Sed, ait de *Iure Maiestatis Lib. II. C. 14 §. 25*, uti de *requis* *Opovides* plerumque sapientiores esse solent, quam a gravitate *ICti* non sit abhorrens, in eo praescripto non immorari, quod aliqua tua noua accuratatione falsum esse compereris, uti loquitur PETRUS COSTALIUS in *Pareg. n. 7*. ita etiam mihi emendatio eius, quod ante hac posui, non erit uitio uertenda. Ex his, qui hodie uiuunt, duos illustres maxime uiros, qui instar mihi omnium erunt, scilicet BERGERUM & THOMASIVM. Ille in *Enarratione Legis 2 C. Qui & aduersus quos in integrum mutat sententiam*, quam ante publico scripto defenderat, atque imprimis in §. 31. egregie istam retractationem suam excusat. Hic uero doctrinam suam de iure naturae, quam in *Iurisprudentia Diuina* proposuerat, deinde reformauit penitissime, ipsamque adeo, quod ante stabiliterat, fundamentum bis subuertit. Legem quoque diuinam uniuersalem, quam multi quidem ante eum, nemo tamen clarius ipso proposuerat, stabilitam ante magno conatu, postea subicere annisus est.

LX.

Uel ab aliis admoniti, quod rarissime fit.

Rariora longe sunt exempla *ICTorum*, qui ab aliis admoniti in uiam se reduci passi sint. Pudet plerosque fateri, alium clarius ipsis rem perspexisse. Si quid emendant, hoc sibi ingenioque suo tantum debere uolunt. Atque hinc est, quod nihil fere frequentibus istis disputationibus effici & ueritatem per illas implicari magis quam explicari uideamus. Quis umquam praefes, firmissimis licet contradicentis rationibus conuictus, sponte cessit? Etsi nihil habet, quod respondeat, responderet tamen, & rem multis uerbis atque ambagibus inuoluendo efficit, ut nullus auditorum, resoluisse illum dubia, se uero subtilitates eius non cape-

re,

re, credat. CASAVBONO, ut MENAGIVS in MENAGIANIS p. 194. narrat, aedificia academiae Parisiensis lustranti ostendit quidam con-
 claue, atque in eo per quadringentos iam annos disputari dixit. Tum
 apposite CASAVBONVS: *Quid vero tot disputationibus de-
 cisum fuit?* respondit. Hoc in disputationibus, quae ore inter praef-
 entes habentur, fit. At, quum in scriptis disputatur, aliis artibus opus
 est, ut ii, qui teneri se sentiunt, elabuntur. Maxima pars responsio-
 nis conuictis in personam aduersarii coniectis abfoluitur, rationes fortis-
 simae, quae oppositae fuerunt, aut praetereuntur quasi per contemptum,
 aut breui scommate & faceta, ut communi uerbo utar, instantia irriden-
 tur magis, quam refelluntur; leuiores uero argumenta & cetera, quae
 dissentiens ornamenti saltem causa addidit, magna uociferatione expo-
 duntur, addicitur allegationum undique ex legibus auctoribusque corra-
 farum nubes, qua impetiti lectores occaecati, illum egregie respondisse
 suaque defendisse, putant. Paucissimi sunt, qui ueritati cedant, aduer-
 sariumque rectius sensisse fateantur.

XLI.

Laudabiles retractationes PAPINIANI, HV-
 BERTI, THOMASII, SCHUEDERTII.

Fuerunt tamen aliqui ingenii bonique uiri, qui facere id non de-
 testarunt. Prodeat iterum in medium PAPINIANVS. Is in L. 6.
 §. 1. de feruis exportandis postquam, quid sibi aliquando placuerit, expo-
 sulisset, SABINI sententia se in contrarium uocatum fuisse, ait. Quod
 dum CUIACIVS Lib. II. Obs. 37. memorat, eleganter adijcit: *Utinam,
 qui hoc tempore nos nostrum interpretantur, PAPINIANVM mutati, quae
 uel falso uel inepte aliquando & senserint & scripserint, ingenue retra-
 ctent, nec in eis contra, quam postea rescuerint, tam obfirmato animo, ut
 faciunt, perseverent.* Ex recentioribus addo HYBERVM, qui in Prae-
 fatione Praelectionum ad Pandectas: *Vir, inquit, CL. CHRISTIANVS
 THOMASIVS, editis pluribus scriptis tam pridem famam notabilem ade-
 ptus, quum positiones nostras ad Institutiones & Pandectas publicis exerci-
 tationibus repereret, scholis passim adiectis mea dicta breuia uel exposuit uel
 suppluit, suas quoque sententias a meis discrepantes aliquando adiecit.
 Et quia D. THOMASIVS libere satis, non tamen acerbe in meis uersatus
 est, eodem temperamento respondendi sum usus. Nec forte alicubi, quod
 tamen an ter acciderit, haud memini, aliquid me fugisse, quod ipse me-
 lius*

*ius uiderit, dissimulauit: quod si fecissem, hominis id esse merito sibi diffidentis & ieiune ambitiosi diceretur. Cur, enim, quem toties resello, non aliquando laudem, qui a discipulis meis saepe me doctum esse non grauatus sum fateri? Ut, qui hoc mihi probro imputant, iis ego nihil peius precer, quam ut aliquando intelligant, solam esse opem uiuendi rationem, discendi cupiditatem, & quam procul ab hoc instituto absint, qui mutare sententiam dedecus esse putant. Si Deus mihi praeslet, ut in septuagesimum aetatis annum, quousque POMPONIUS noster illam uiuendi rationem sequutum se affirmat, otium, quo fruor, continuare queam, numquam pigebit, ab aliis discere & emendare, quae scripserim. Retulit autem HVBERO gratiam THOMASIVS, atque, quum iterum HVBERTI Praelectiones Lipsiae anno 1706, ederentur, in Additionibus saepe suam reliquit, & in HVBERTI sententiam concessit. GABRIEL SCHUEDE-
RVS quoque, quum Introductionem suam in ius publicum denuo promulgaret, bene monita NICOLAO CHRISTOPHORO LYNCKERO in Analectis ad hanc Introductionem, grata mente, ut ipse in praefatione profiteretur, exosculatus emendauit.*

XLII.

Interdum ICtus contrariam suae sententiae opinionem cum collegio, cui assidet, tuetur.

Ultimum denique locum isti ICti occupabunt, qui sententiam quidem suam non mutant, sed, dum Collegio assident, in quo contraria opinio recepta est, illam quoque amplecti & secundum eam pronunciare necesse habent. Accidit hoc frequentissime. Quum, enim, in collegiis, quod maiori parti placuit, a ceteris quoque probari debeat, nulla dissidentium ratio habetur. *L. 39. de Re iudicata.* Atque saepe illi ipsi, qui dissentit, executio negotii aut elaboratio decreti contra ipsius uoluntatem facti committitur. Improbum foret id detrectare. Praestat obsequi, & aduersam ei, quam forsatis alio tempore proposuisti, sententiam tueri. *Singulos, enim, ut mirifice PLINIUS Lib. VI. Ep. 13. ait, integra re, dissentire fas est; peracta, quod pluribus placuit, cunctis tuendum.* CATONEM UTICENSEM imitari oportet, qui, ut est apud PLUTARCHVM in *Vita eius*, legi de redigenda in prouinciae formam Cypro & publicanda pecunia regia uehementer se opposuit, at, ubi ea perlata, & expeditio ipsi commissa esset, hanc, ut bonum ciuem de-

cer, suscepit feliciterque confecit.

65 717

AB: 65717

X 2290245

VD 17

DFG

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt

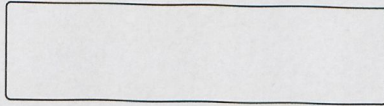
Digitalisierung von Drucken des 18. Jahrhunderts

PPN 153245727

Avgvstini Leyseri In regis Poloniarvm Et Principis Electoris Saxonis Avla
Consiliarii ... De Uariationibvs Et Retractationibvs Ivreconsvltorvm Liber
Singvlaris

Leyserus, Augustinus von (Lipsiae 1737)

AB 65717 (13)

153245727

Visual Library

